

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей
історичної науки**

Вітенко Микола Дмитрович

ІСТОРИЯ ЧЕХІЇ

**Навчально-методичний посібник
для студентів денної та заочної форми навчання, які навчаються за
спеціальністю 032 “Історія та археологія”**

Івано-Франківськ, 2024

УДК 94 (4 – 11)
ББК 63.3 (0)
В – 54

Вітенко М. Д. Історія Чехії. Навчально-методичний посібник для студентів денної та заочної форми навчання, які навчаються за спеціальністю 032 “Історія та археологія”. Івано-Франківськ, 2024. 59 с.

У методичному посібнику на основі вітчизняної та іноземної наукової літератури і джерел пропонується короткий огляд історії політичного, соціального, економічного та культурного розвитку Чехії.

Посібник призначений для студентів спеціальності 032 “Історія та археологія”.

Рецензенти:

доктор історичних наук, професор,

Володимир Леонович Комар

кафедра історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника (ПНУ)

кандидат історичних наук, доцент

Галина Василівна Стефанюк

кафедра історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника (ПНУ)

Рекомендовано на засіданні кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки, протокол № __ від “__” _____ 2024 р.

Рекомендовано до друку Вченою Радою Факультету історії, політології і міжнародних відносин

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

(протокол № __ від “__” _____ 2024 р.)

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Тематичний план.....	10
Навчальна програма	11
Семінарські заняття.....	12
Питання на самостійне вивчення.....	39
Перелік тем для самостійної роботи.....	41
Кваліфікаційні завдання	43
Хронологія	44
Рекомендовані джерела та література.....	57

ПЕРЕДМОВА

“Історія Чехії” є вибіркоvim компонентом передбаченим освітньою навчальною програмою, затвердженою до виконання МОН України для здобуття кваліфікаційного рівня бакалавр зі спеціальності “032 “Історія і археологія”.

Передбачає короткий і змістовний аналіз схеми підготовки студентів згідно навчальної програми з курсу “Історія Чехії”. Лекційні та семінарські заняття допоможуть студентам глибше засвоїти вузлові питання історичного розвитку чеського народу, ознайомитися з джерелами та історіографією. На семінарських заняттях студенти оволодівають основами наукового дослідження, навчаються самостійно оцінювати історичні події, висловлювати і аргументувати власні думки.

Мета дисципліни “Історія Чехії” полягає в тому, щоб, спираючись на методологічні принципи історичної науки, використовуючи найновіші здобутки історіографії, сформувані у студентів-істориків знання про головні етапи та події в історії чеського народу. Розглянути основні соціальні, економічні, політичні, етно-конфесійні та культурні процеси у східноєвропейському регіоні, проаналізувати труднощі, здобутки та специфіку в процесі формування державності чехів.

Для досягнення поставленої мети у ході вивчення курсу студентам потрібно оволодіти наступними компетентностями:

Інтегральна компетентність. Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК).

ЗК 2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3 Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 6 Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 9 Здатність бути критичним і самокритичним.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК 2 Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

СК 9 Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

СК 10 Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

Програмні результати навчання

ПРН-1 Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН-2 Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН-3 Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН-5 Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН-6 Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

ПРН-13 Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

Навчальна програма завершується заліком. Вона передбачає проведення 6 лекцій (12 годин), 9 семінарських занять (18 години, з них 2 – контрольна робота), та 60 годин самостійної роботи для денної форми навчання та проведення 2 лекції (4 годин), 3 семінарських занять (6 годин), та 60 годин самостійної роботи для заочної форми навчання.

Розрахунок максимальної підсумкової оцінки з навчальної дисципліни здійснюється згідно кредитно-модульної системи. Максимальна кількість балів, яку можуть одержати студенти під час виконання різних видів робіт становить:

Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3	Модуль 4	
Поточний контроль	Контрольна робота	Колоквіум	Самостійна робота	Всього
35 балів	30 балів	20 балів	15 балів	100 балів

Поточний контроль знань

Лекції передбачають системний і послідовний виклад навчального матеріалу. Відвідування лекцій для студентів є обов'язковим.

Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми.

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за роботу на

семінарських заняттях становить 35 балів.

Принципи оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях

Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На занятті пропонується якісне оцінювання знань студентів шляхом виставлення балів від “1” до “5”. Позначення “0” виставляється студентові за відмову від відповіді на занятті через невідповідність, або через відсутність на занятті без поважної причини, що впливатиме на його підсумкову рейтингову оцінку в кінці семестру. Підсумкова кількість балів за роботу студента на семінарських заняттях визначається як середнє арифметичне помножене на коефіцієнт. Середнє арифметичне визначається як сума набраних студентом балів поділена на кількість занять, в яких він брав участь і був оцінений. При цьому відсутність студента на занятті без поважної причини враховується при вирахуванні середнього арифметичного. Кожен студент зобов'язаний взяти активну участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру.

Пропущене з поважних причин заняття студент може “відпрацювати” у формі, визначеній викладачем та кафедрою. При цьому виставлення оцінки не передбачається, але це відпрацьоване заняття не впливатиме на середній арифметичний бал студента. Як правило “відпрацювання” проходить у вигляді написання і захисту реферату на визначену викладачем тему (вимоги до додаткової реферативної роботи встановлюються викладачем та кафедрою окремо).

Контрольна робота

Впродовж роботи над вивченням дисципліни передбачено проведення контрольної роботи.

При цьому за контрольну роботу студент може одержати 30 балів. Написання контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки при заліку. У випадку, якщо студент з якихось причин не написав контрольної роботи, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом на семестр з даної дисципліни. Такий студент має змогу скласти залік за талоном № 2, але для цього він повинен виконати передбачене кафедрою завдання.

Контрольна робота передбачає формулювання 5 завдань: 2 теоретичних, 1 практичного (на знання історичних джерел), 1 знання термінів та 1 на знання хронології.

Критерії оцінювання завдань на контрольній роботі (наведено максимальну кількість балів, яку можна здобути за відповідь на кожне завдання):

Завдання	Бали
1 теоретичне	10 балів
2 теоретичне	10 балів
3 практичне	5 балів
4 знання термінів	3 бали

5 знання хронології	2 бали
Разом	30 балів

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента є основним видом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Метою самостійної роботи є вироблення студентами навичок і вміння працювати з літературою, віднаходити головні, стержневі аспекти проблем, що потребують твердого засвоєння, здатності визначити свою позицію щодо дискусійних ідей чи концепцій і аргументовано її обґрунтувати.

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми курсу в цілому, так і деяких розділів тем, написання рефератів, підготовка реферативних матеріалів з наукових публікацій по важливих проблемах даної навчальної дисципліни.

Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється у вигляді проведення колоквиуму чи написання реферату.

Самостійна робота студентів оцінюється в наступних діапазонах:
Критерії оцінювання колоквиуму (оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів)

Критерії	Бали
глибока, розгорнута відповідь	16-20 балів
правильна стисла відповідь	12-15 балів
поверхова відповідь	8-11 балів
поверхова відповідь з наявністю окремих помилок	4-7 балів
розкриття окремого аспекту питання	1-3 бали
неправильна відповідь або її відсутність	0 балів

Критерії оцінювання реферату (оцінюється в діапазоні від 0 до 15 балів)

Критерії	Бали
● глибоке розкриття проблеми, з відображенням авторської позиції	- 12-15 балів
● обґрунтоване розкриття проблеми	- 9-11 балів
● тема розкрита неповно	- 6-8 балів
● реферат суто компілятивного рівня	- 3-5 балів
● розкритий лише окремий аспект	- 1-2 бали
● реферат не захищений	- 0 балів

Самостійна робота студента має на меті закріпити і поглибити набуті студентом знання і вміння у процесі вивчення дисципліни. Навчити студента науково грамотно оформити підготовлені ним матеріали.

Студентам для того щоб отримати залік необхідно виконати всі змістові модулі і при цьому набрати не менше 50 балів. У випадку якщо сума балів буде меншою, студент за рішенням кафедри і погодженням із викладачем повинен “відпрацювати” заборгованість по певному змістовому

модулю. Лише після успішного “відпрацювання” він отримує право отримати залік згідно талону № 2. Якщо упродовж терміну визначеного деканатом факультету історії, політології і міжнародних відносин “відпрацювання” не буде виконано, то такого студента може бути відраховано.

У випадку несвоєчасного виконання робіт, студент складає залік згідно талону № 3 в присутності екзаменаційної комісії. У випадку здобуття і тут негативної оцінки, такого студента буде відраховано.

У зв'язку із військовими діями, перебуванням студента за межами України, іншими поважними обставинами, наявність яких підтверджується відповідними документами, Вченою радою Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника передбачено можливість складання заліків у вигляді тестування у дистанційній формі навчання <https://d-learn.pnu.edu.ua/> . Також у вигляді тестування може відбуватися здача заліку за талонами № 2 та № 3.

Шкала перерахування оцінок

Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік
90-100	відмінно	5	A	зараховано
81-89	добре	4	B	
71-80			C	
61-70	задовільно	3	D	
51-60			E	
25-50	Допускається до здачі іспиту			
0-25 (0-50) (за роботу в семестрі)	незадовільно (оцінка автоматично виставляється у відомість)	2	FX	Не зараховано
Сума балів по талону № 1, 2 0-50	незадовільно	2	FX	
Сума балів по талону № 3 0-50	незадовільно	2	F	

У науково-методичному посібнику особливу увагу відведено планам семінарських занять, наведено стислі методичні вказівки, які допоможуть студентам опрацювати наукову літературу, проаналізувати конкретні джерела, звернути увагу на вузлові проблеми, дати відповіді на поставлені запитання. Окремо перераховано питання для самостійної роботи студентів, список рекомендованих джерел та літератури до цілого курсу.

Більшість рекомендованих для наукового опрацювання опублікованих джерел і дослідницької літератури зберігаються у фондах Наукової бібліотеки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, а також наявні у електронній версії.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	Лекції	Семінарські заняття	Індивідуальну і самостійну роботу
Тема № 1. Вступ. Проблема етногенезу чехів	2	–	4
Тема 2. Формування держави Пржемисловичів.	-	2	4
Тема 3. Чехія за правління Карла IV і Вацлава IV.	-	2	4
Тема 4. Гуситський рух в Чехії	-	2	4
Тема 5. Занепад Чеської держави в XVI – першій половині XVII ст.	2		4
Тема 6. Чеські землі в першій половині XIX ст.	2	2	4
Тема 7. Чеські землі в другій половині XIX ст.	–	2	4
Тема 8. Чеські землі на початку XX ст.			4
Тема 9. Чеські національно-політичні сили в Першій світовій війні.	2	2	4
Тема 10. Чехословацька республіка у 1918 – 1938 рр.	-	2	4
Тема 11. Друга Чехословацька республіка та її занепад.	-	-	4
Тема 12. Чеські землі у роки Другої світової війни	2	-	4
Тема 13. Соціалістичне будівництво в чеських землях	-	2	4
Тема 14. Чеська республіка на сучасному етапі.	2	-	4
Тема 15. Чесько-українські відносини на сучасному етапі.	-	2	2
Контрольна робота	–	2	2
Разом за семестр	12	18	60

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ

Вступ. Предмет і завдання курсу. Періодизація курсу „Історія Чехії”. Джерела та література. Формування держави Пржемысловичів. Суспільно-політичний устрій Соціально-економічний розвиток. Чеська культура.

Чехія за правління Карла IV і Вацлава IV. Завершення династії Пржемысловичів. Початки правління Карла I Люксембурзького. Внутрішня політика Карла IV. Празький град. Собор Св. Віта. Замок Карлштайн. Карлів міст, культура періоду політичної роздробленості.

Занепад Чеської держави в XV – першій половині XVII ст. Ідеологія й зародження Гуситського руху. Діяльність Яна Гуса. Гуситська революція. Гуситські війни. Полководець Ян Жижка. Таборити і Чашники. Біла Гора. Чеські землі під владою Габсбургів. Тридцятилітня війна та її наслідки для чеських земель..

Чеські землі в першій половині XIX ст. Становище чеської мови в кінці XVIII ст. Чеські будителі. Карел Гавлічек-Боровський. Йосиф Юнгман. Франтішек Палацький. Чеський музей. «Меттерніховський абсолютизм». Ліберали і радикали. Початки ревоюції 1848 р. у Празі. Святодухівське повстання. Скасування панщини.

Чеські землі в другій половині XIX ст. - на початку XX ст. Розвиток національного руху. «Табори». Старочехи і младочехи. Австрофедералізм. «Фундаментальні статті». Національна партія. Чесько-німецькі стосунки. Завершення промислового перевороту. Розвиток освіти. Культурні досягнення.

Чеські національно-політичні сили в Першій світовій війні. Чеські легіони в армії Австро-Угорщини. Чехи в Громадянській війні в Росії. Ярослав Гашек.

Утворення Чехословацької республіки. Визначення кордонів. Конституція 1920 р. Становлення і розвиток економіки. Криза 1926 р. «Національна єдність» і «міжнаціональна коаліція». Томаш Масарик. Зовнішня політика ЧСР та Мюнхенська змова. Карпатська Україна. Українське питання в політиці Чехословаччини.

Друга Чехословацька республіка та її занепад. Чеські землі в Другій світовій війні. Встановлення в Чехії окупаційного режиму. Рух опору. Національне повстання 1945 р.

Соціалістичне будівництво в чеських землях. Утвердження тоталітаризму. Празька весна 1968 р. ЧСФР. Режим нормалізації та його крах.

Чеська республіка на сучасному етапі. Оксамитова революція 1989 р. Трансформація суспільного ладу і розпад ЧСФР. Чеська республіка. Вступ Чехії до ЄС та НАТО. Чесько-українські відносини. Розвиток чеської культури.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ

Семінарське заняття № 1

Тема: Давньочеська держава.

1. Характеристика джерел та наукової літератури з історії стародавньої Чехії.
2. Найдавніше населення та ранньослов'янські племена на території Чехії.
3. Виникнення та розвиток феодальних відносин у Чехії в X – першій половині XII ст.
4. Утворення Давньочеської держави, її суспільний та державний лад. Прийняття християнства. Кирило та Мефодій.
5. Зовнішня політика Чехії у X – XII ст.

Джерела та література

1. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. К.: Критика, 2004. 462 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Vandych_Potr/Tsina_svobody_Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy_vid_Serednovichchia_do_sohodennia.pdf?
2. Велика Моравія (чеська мова, тематичний сайт)
<http://www.moraviamagna.cz/>
3. Войтович Л. Загадковий князь Само // Княжа доба: історія і культура. 2019. Вип. 13. С. 257-259.
<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/179055/16-Voitovych.pdf?sequence=1>
4. Дворнік Френсіс. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації / Пер. з англ. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 512 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Dvornik_Frensis/Sloviyani_v_ievropeiskii_istorii_ta_syvilizatsii/
5. Дейвіс Н. Європа. Історія. К., 2001.
https://chtyvo.org.ua/authors/Deivis_Norman/Yevropa_Istoriia/
6. Держава Само (презентація з картами і посиланнями на тексти та відеорекострукції)
http://www.vyuka.zsjofovcz/Portals/0/userfiles/14/7_A_B%20-%20D%20-%202007_01_%20-%20RANY%20STREDOVEK%203_%20-%20SLOVANE%20A%20SAMOVA%20RISE.pdf?ver=2021-01-07-104015-150
7. Джеджора О. Історія Європейської Цивілізації. Частина I. До кінця XVIII століття. Львів: Видавництво ЛБА, 1999. 448 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Dzhedzhora_Olena/Istoriia_Yevropeiskoi_Tsyvil_izatsii_Ch_1_Do_kintsia_KhVIII_stolittia.pdf?
8. Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 464 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Zinko_Yurii/Narysy_istorii_Cekhii.pdf?
9. Ірасек А. Стародавні чеські легенди. К.: Дитвидав, 1958. 242 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Irasek_Alois/Starodavni_cheski_lehendy.pdf?

10. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.) / За ред. В. І. Ярового. К., 2001. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001831
11. Історія Центрально-Східної Європи / За ред. проф. Леоніда Зашкільняка. Львів, вид-во Львівського національного університету, 2001. https://chtyvo.org.ua/authors/Zashkilniak_Leonid/Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy/
12. Коротка історія Чехії і Словаччини / Під ред. П.С. Федорчака. Івано-Франківськ, 1999. https://chtyvo.org.ua/authors/Fedorchak_Petro/Korotka_istoriia_Chekhii_i_Slovachyny_vyd_1999/
13. Петров В. П. Етногенез слов'ян: джерела, етапи розвитку і проблематики. К.: Наук, думка, 1972. 214 с. https://shron2.chtyvo.org.ua/Petrov/Etnohenez_slovia_n_Dzherela_etapy_rozvytku_i_problematyka.pdf?
14. Початки Чеського князівства (чеською мовою) <https://malinovysvet.cz/dejiny/premyslovcitest.pdf>
15. Хрестоматія з історії західних та південних слов'ян: давня доба, середньовіччя. Навчальний посібник для ВНЗ. К.: Либідь, 2011. 416 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Yarovyi_Valerii/Khrestomatii_a_z_istorii_zakhidnykh_ta_pivdennykh_slovia_n_Davnia_doba_Serednovichchia.pdf?
16. Чапка Е. Історія Чеської корони у датах (чеською мовою) https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/482735/mod_resource/content/1/Dejiny%20Zemi%20koruny%20Ceske%20v%20datech.pdf
17. Юра Р. О. 1100 років Великій Моравії // Археологія. 1965. Т. XVIII. С. 216 – 220. https://shron1.chtyvo.org.ua/Yura_Roman/1100_rokiv_Velykoi_Moravii.pdf?
18. Cosmas Pragensis. Chronica Bohemorum (Козьма Празький. Хроніка Богемська) https://web.archive.org/web/20190227182114/https://www.dmgh.de/de/fs1/object/display/bsb00000683_00002.html?sortIndex=010:060:0002:010:00:00

Методичні рекомендації

При підготовці даного семінарського заняття радимо насамперед всебічно ознайомитися із літературою, яка виділена у наведеному списку жирним шрифтом.

У першому питанні варто звернути відмінності і суперечності у повідомленнях хрестоматійних документів про витоки чеського народу, перші зародки його державності. Студентам також потрібно розібратися у різних наукових версіях, що запропоновані істориками щодо етногенезу чехів і процесів їхнього раннього державотворення.

По другому питанню необхідно простежити основні етапи розвитку людини на території Чехії від палеоліту до X ст. Слід з'ясувати літописні назви

слов'янських племен Чехії, їхню передписемну історію, місця проживання.

У третьому питанні треба з'ясувати основні соціально-економічні, політичні передумови для становлення Давньочеської держави, процеси переходу чеських племен від “військової демократії” до станового суспільства, процеси соціальної диференціації, виокремлення князів, заможної племінної верхівки. Варто також звернути увагу на становище чеських земель у складі держави Само та Великоморавській державі.

У четвертому питанні радимо студентам звернути увагу на процеси виокремлення Давньочеської держави, заходи чеських князів по зміцненню своєї особистої влади, посиленню ролі княжого війська, племінної верхівки тощо. На основі аналізу джерел можна буде з'ясувати вплив християнізації Польщі на процеси еволюції державного ладу, консолідації розрізнених племен та племінних союзів у єдиний польський народ.

При підготовці **п'ятого питання** варто звернути увагу на взаємини Чехії із Німецькою імперією, Візантією, Польщею, Ватиканом, уграми. Необхідно простежити витоки військових та політичних конфліктів, випадки співпраці, добросусідських та династичних союзів тощо.

Семинарське заняття № 2

Тема: Чехія у XI – середині XIV ст.

1. Характеристика джерел та історіографія з історії Чехії XI – XIV ст.
2. Чеське князівство в XI – XII ст.
3. Політичний розвиток Чеського королівства у XIII – XIV ст. Карл IV та його нащадки.
4. Німецька колонізація в Чехії XIII – XIV ст. Соціально-економічний розвиток країни.
5. Зовнішня політика Чехії у XI – XIV ст.
6. Чеська культура XI – XIV ст.

Джерела та література

Джерела

1. Хрестоматія з історії західних та південних слов'ян: давня доба, середньовіччя. Навчальний посібник для ВНЗ. К.: Либідь, 2011. 416 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Yarovyi_Valerii/Khrestomatia_z_istorii_zakhidnykh_ta_pivdennykh_slovia_n_Davnia_doba_Serednovichchia.pdf?
2. Vavřinec z Březové (Лаврентій із Бржезової). Husitská kronika. Praha, 1979. 429 s. <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v&cat=20&bookid=1214>
3. Příbika z Radenína řečeného Pulkavy kronika česká; Kronika Vavřince z Březové; Výtah z kroniky Vavřince z Březové; Vavřince z Březové Píseň o vítězství u Domažlic; Tak zvaná kronika University pražské; Kronika Bartoška z Drahonice; Přidavek kroniky Bartoška z Drahonice. Praha: Nadání Františka Palackého, 1893. 692 s. <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:54056c80-8c31-11dc-905d-000d606f5dc6?page=uuid:5ed4e1e0-79da-11e6-bb23-005056827e51>

Література

1. Андрусак Я. Я. Формування станово-представницької монархії у Чеському королівстві за правління династії Ягеллонів (1471 – 1526 рр.). Ужгород, 2016. 270 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Andrusiak_Yaroslav/Formuvannia_stanovo-predstavnytskoi_monarkhii_u_Cheskomu_korolivstvi_za_pravlinnia_dynastii_Yahellon.pdf?
2. Андрусак Я. Протистояння між католиками та утравістами в період правління Владислава II Ягеллона (1471 – 1485 рр.) // Українці й народи Центрально-Східної Європи: культурна та історична спадщина. Збірник наукових праць на пошану професора Михайла Тиводара. Ужгород: Карпати, 2015. С. 102 – 118. https://shron1.chtyvo.org.ua/Andrusiak_Yaroslav/Protystoiannia_mizh_katolykam_y_ta_utrakvistamy_u_Cheskomu_korolivstvi_v_period_pravlinnia_Vladyslava.pdf?
3. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. К.: Критика, 2004. 462 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Vandych_Potr/Tsina_svobody_Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy_vid_Serednovichchia_do_sohodennia.pdf?

4. Дворнік Френсіс. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації / Пер. з англ. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 512 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Dvornik_Frensis/Sloviany_v_ievropeiskii_istorii_ta_tsyvilizatsii/
5. Дейвіс Н. Європа. Історія. К., 2001.
https://chtyvo.org.ua/authors/Deivis_Norman/Yevropa_Istoriia/
6. Дзеджора О. Історія Європейської Цивілізації. Частина I. До кінця XVIII століття. Львів: Видавництво ЛБА, 1999. 448 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Dzhedzhora_Olena/Istoriia_Yevropeiskoi_Tsyvilizatsii_Ch_1_Do_kintsia_KhVIII_stolittia.pdf?
7. Еволюція воєнного мистецтва. Ч. 1. К.: Академія СБУ, 2017. 276с. (С. 219 – 220)
https://shron3.chtyvo.org.ua/Viedienieiev_Dmytro/Evoliutsiia_voiennoho_mystetstva_U_2_ch_Ch_1.pdf?
8. Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 464 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Zinko_Yurii/Narysy_istorii_Chekhii.pdf?
9. Ірасек А. Стародавні чеські легенди. К.: Дитвидав, 1958. 242 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Irasek_Alois/Starodavni_cheski_lehendy.pdf?
10. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.) / За ред. В. І. Ярового. К., 2001. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001831
11. Історія Центрально-Східної Європи / За ред. проф. Леоніда Зашкільняка. Львів, вид-во Львівського національного університету, 2001.
https://chtyvo.org.ua/authors/Zashkilniak_Leonid/Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy/
12. Коротка історія Чехії і Словаччини / Під ред. П. С. Федорчака. Івано-Франківськ, 1999.
https://chtyvo.org.ua/authors/Fedorchak_Petro/Korotka_istoriia_Chekhii_i_Slovachyny_vyd_1999/
13. Лиман С. Історія середньовічної Чехії в працях київських вчених XIX – початку XX ст. // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології. 2018. Т. 1.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Lyman_Serhii/Istoriia_serednovichnoi_Chekhii_v_pra_tsiakh_kyivskykh_vchenykh_XIX_pochatku_XX_st.pdf?
14. Лукашенко А. Служіння Богу та захист людей від гріха в діяльності Яна Гуса та його послідовників // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Історія. Тернопіль : [ТНПУ], 2015. Вип. 2, ч. 2. С. 7–10.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Lukashenko_Alisa/Sluzhinnia_Bohu_ta_zakhyst_liud_ei_vid_hrikha_v_diialnosti_Yana_Husa_ta_oiho_poslidovnykiv.pdf?

15. Попович М. Чеське суспільство в умовах розгортання гуситського руху // Історичний часопис з богемістики і словакістики. Вип 8. Ужгород, 2020. С. 51 – 59. <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/61395>

16. Чапка Е. Історія Чеської корони у датах (чеською мовою) https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/482735/mod_resource/content/1/Dejiny%20Zemi%20koruny%20Ceske%20v%20datech.pdf

17. Яковлів А. Впливи старочеського права на право українське Литовської доби. Прага: Держдрук, 1929. 82 с. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=00004069

Методичні рекомендації

У першому питанні варто звернути увагу на повідомлення хрестоматійних документів про розвиток чеської держави у XI – XIV ст. Слід детально зупинитися на повідомленнях Козьми Празького у “Чеській хроніці”, “Хроніці” Даліміла, “Золотій буллі” Карла IV, збірнику законів “Маєстас Кароліна”, а також різноманітних жалуваних грамотах чеських правителів виданих у формі привілеїв світській та духовній знаті, німецьким колоністам, що закріплювали їхні права. Студентам також потрібно розібратися у різних наукових версіях, що запропоновані чеськими істориками Вацлавом Гусою, радянськими В. Пічетою, Л. Лаптевою та українськими В. Яровим, Л. Зашкільняком, П. Федорчаком щодо утвердження чеської державності, формування у ній станово-представницької монархії у XI – XIV ст.

По другому питанню необхідно простежити процес посилення залежності Чехії від Священної Римської імперії, проаналізувати обставини утвердження чеської державності, вплив на неї Спадкового статуту Бржетислава I, а також надання чеським князям Владиславу II та королівського титулу, а також права на інвеституру правителями Священної Римської імперії. Особливу увагу варто відвести появі та зростанню політичної ваги сеймів у житті Чехії, процесу перетворення абсолютистської монархії на станово-представницьку.

У третьому питанні треба проаналізувати суть та значення для незалежності Чехії Золотої Сицилійської булли Фрідріха II, розкрити причини посилення Чехії за часів Пржемислава II Оттокара, Яна Люксембурзького та Карла IV Люксембурзького, загального ослаблення королівської влади і посилення ролі сейму та міст, вплив на ці процеси династичної кризи і припинення династії Пржемисловичів.

У четвертому питанні варто простежити та проаналізувати причини розмежування внутрішньої колонізації в Чехії, масової появи міст на німецькому праві, розвитку ремесл, гірничої справи, впливу на розвиток економіки Кутногорського декрету, “Грамоти свобод празьким німцям”.

При підготовці **п'ятого питання** потрібно висвітлити вплив на історію Чехії чесько-німецьких відносин, нападу монголів у 1241 р., боротьбу чеських правителів із Габсбургами та Романовичами за “австрійську спадщину”, взаємини між Чехією і рицарсько-чернечими орденами тевтонських рицарів

та іоанітів. Окремим аспектом даного питання є роль Люксембурзької династії у житті Священної Римської імперії.

У шостому питанні потрібно проаналізувати головні здобутки чеської культури XI – XIV ст. такі як “Чеська хроніка” Козьми Празького інші приклади чеських хроні та літописів, життя перших чеських святих, Вишеградський кодекс, розкрити діяльність монастиря на р. Сазава, навести приклади замкової та релігійної архітектури, світської та духовної скульптури, живопису, .

Терміни, які необхідно засвоїти при підготовці до семінарського заняття: німецька колонізація, інвеститура, станово-представницька монархія, сейм, пани, шляхта (рицарі), бюргери, Спадковий статут Бржетислава I, Статут Конрада Оттона, Золота Сицилійська булла Фрідріха II, Золота булла Карла IV, “Маєстас Кароліна”, фойт (фогт, солтис), коншел.

Семинарське заняття № 3

Тема: Гуситський рух в Чехії у XIII – середині XV ст.

1. Характеристика джерел та історіографія гуситського руху.
2. Боротьба з гуситським рухом. Ян Гус.
3. Аналіз чотирьох празьких статей. Заснування Табора. Програма таборитів. Вчення про кінець світу.
4. Утворення селянсько-плебейського і рицарсько-бюргерського таборів у гуситському русі. Ян Жижка. Аналіз військового статуту Яна Жижки. Гуситські війни (1419–1437 рр.).

Джерела та література

Джерела

4. Хрестоматія з історії західних та південних слов'ян: давня доба, середньовіччя. Навчальний посібник для ВНЗ. К.: Либідь, 2011. 416 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Yarovyi_Valerii/Khrestomatia_z_istorii_zakhidnykh_ta_pivdennykh_slovian_Davnia_doba_Serednovichchia.pdf
5. Vavřinec z Březové (Лаврентій із Бржезової). Husitská kronika. Praha, 1979. 429 s. <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v&cat=20&bookid=1214>
6. Příbika z Radenína řečeného Pulkavy kronika česká; Kronika Vavřince z Březové; Výťah z kroniky Vavřince z Březové; Vavřince z Březové Píseň o vítězství u Domažlic; Tak zvaná kronika University pražské; Kronika Bartoška z Drahonice; Přidavek kroniky Bartoška z Drahonice. Praha: Nadání Františka Palackého, 1893. 692 s. <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:54056c80-8c31-11dc-905d-000d606f5dc6?page=uuid:5ed4e1e0-79da-11e6-bb23-005056827e51>

Література

1. Андрусак Я. Я. Формування станово-представницької монархії у Чеському королівстві за правління династії Ягеллонів (1471 – 1526 рр.). Ужгород, 2016. 270 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Andrusiak_Yaroslav/Formuvannia_stanovo-predstavnytskoi_monarkhii_u_Cheskomu_korolivstvi_za_pravlinnia_dynastii_Yahellon.pdf
2. Андрусак Я. Протистояння між католиками та утравкістами в період правління Владислава II Ягеллона (1471 – 1485 рр.) // Українці й народи Центрально-Східної Європи: культурна та історична спадщина. Збірник наукових праць на пошану професора Михайла Тиводара. Ужгород: Карпати, 2015. С. 102 – 118. https://shron1.chtyvo.org.ua/Andrusiak_Yaroslav/Protystoiannia_mizh_katolykam_y_ta_utrakvistamy_u_Cheskomu_korolivstvi_v_period_pravlinnia_Vladyslava.pdf
3. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. К.: Критика, 2004. 462 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Vandych_Potr/Tsina_svobody_Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy_vid_Serednovichchia_do_sohodennia.pdf
4. Дворнік Френсіс. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації / Пер. з англ. К: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 512 с.

https://chtyvo.org.ua/authors/Dvornik_Frensis/Sloviiany_v_ievropeiskii_istorii_ta_tsyvilizatsii/

5. Дейвіс Н. Європа. Історія. – К., 2001.

https://chtyvo.org.ua/authors/Deivis_Norman/Yevropa_Istoriia/

6. Дзеджора О. Історія Європейської Цивілізації. Частина I. До кінця XVIII століття. Львів: Видавництво ЛБА, 1999. 448 с.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Dzhedzhora_Olena/Istoriia_Yevropeiskoi_Tsyvilizatsii_Ch_1_Do_kintsia_KhVIII_stolittia.pdf?

7. Еволюція воєнного мистецтва. Ч. 1. К.: Академія СБУ, 2017. 276с. (С. 219 – 220)

https://shron3.chtyvo.org.ua/Viedienieiev_Dmytro/Evoliutsiia_voiennoho_mystetstva_U_2_ch_Ch_1.pdf?

8. Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів.

Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 464 с.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Zinko_Yurii/Narysy_istorii_Chekhii.pdf?

9. Ірасек А. Стародавні чеські легенди. К.: Дитвидав, 1958. 242 с.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Irasek_Alois/Starodavni_cheski_lehendy.pdf?

10. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.) / За ред. В. І. Ярового. К., 2001.

http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001831

11. Історія Центрально-Східної Європи / За ред. проф. Леоніда Зашкільняка. Львів, вид-во Львівського національного університету, 2001.

https://chtyvo.org.ua/authors/Zashkilniak_Leonid/Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy/

12. Коротка історія Чехії і Словаччини / Під ред. П. С. Федорчака. Івано-Франківськ, 1999.

https://chtyvo.org.ua/authors/Fedorchak_Petro/Korotka_istoriia_Chekhii_i_Slovachchyny_vyd_1999/

13. Лиман С. Історія середньовічної Чехії в працях київських вчених XIX – початку XX ст. // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології. 2018. Т. 1.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Lyman_Serhii/Istoriia_serednovichnoi_Chekhii_v_pra_tsiakh_kyivskykh_vchenykh_XIX_pochatku_XX_st.pdf?

14. Лукашенко А. Служіння Богу та захист людей від гріха в діяльності Яна Гуса та його послідовників // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Історія. Тернопіль : [ТНПУ], 2015. Вип. 2. Ч. 2. С. 7–10.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Lukashenko_Alisa/Sluzhinnia_Bohu_ta_zakhyst_liud_ei_vid_hrikha_v_diiálnosti_Yana_Husa_ta_oiho_poslidovnykiv.pdf?

15. Попович М. Чеське суспільство в умовах розгортання гуситського руху // Історичний часопис з богемістики і словакістики. Вип 8. Ужгород, 2020. С. 51 – 59. <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/61395>

16. Чапка Е. Історія Чеської корони у датах (чеською мовою) https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/482735/mod_resource/content/1/Dejiny%20Zemi%20koruny%20Ceske%20v%20datech.pdf

17. Яковлів А. Впливи старочеського права на право українське Литовської доби. Прага: Держдрук, 1929. 82 с. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=00004069

Методичні рекомендації

У першому питанні варто звернути відмінності і суперечності у повідомленнях хрестоматійних документів про причини та передумови гуситського руху, основні ідеологічні відмінності між течіями гуситів, основні джерела про діяльність Яна Гуса, Ієроніма Празького, Яна Жижки, Яна Желівського. Студентам також потрібно розібратися у різних наукових версіях, що запропоновані істориками щодо гуситського руху.

По другому питанню необхідно простежити причини та передумови розгортання гуситського руху; з'ясувати обставини проведення хрестового походу угорського короля Сигізмунда проти богемців; розкрити діяльність Яна Гуса та Ієроніма Празького.

У третьому питанні треба проаналізувати суть та значення чотирьох празьких статей, простежити проти кого вони були направлені. Також варто звернути увагу на передумови, причини появи та діяльність Табору, його роботу зі згуртування гуситського руху. Радимо детально розібратися у програмі таборитів та їхньому релігійному вченні.

У четвертому питанні варто простежити та проаналізувати причини розмежування двох таборів у гуситському русі, розкрити соціальні вимоги та відстоювання політичних інтересів. Ідеологія чашників та верхівки чеського суспільства. Доцільно звернути увагу на всебічну характеристику особистості Яна Жижки, показати його життєвий шлях, організаційні та військові здібності.

Терміни, які необхідно засвоїти при підготовці до семінарського заняття: урбарії, стрихон, лан, нація (в університеті), симонія (святокупство), ересь, еретик, причастя (євхаристія), цистерціанський орден, скабіни, таборити, чашники (утраквісти), Велика Схизма, Авіньйонський полон пап, Віфліємська каплиця, бюргери, плебеї (плебс), секуляризація, гуляйгород.

Семинарське заняття № 4

Тема: Чеські землі в другій половині XVII – кінці XVIII ст.

ПЛАН

1. Наслідки Тринадцятилітньої війни для чеських земель.
2. Становище чеських земель у першій половині XVIII ст.
3. Політика «освіченого абсолютизму» в Чехії.
4. Чеська культура.

Джерела

Хрестоматія з історії західних та південних слов'ян: давня доба, середньовіччя. Навчальний посібник для ВНЗ. К.: Либідь, 2011. 416 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Yarovyi_Valerii/Khrestomatiiia_z_istorii_zakhidnykh_ta_pivdennykh_slovian_Davnia_doba_Serednovichchia/

Література

1. Баран О. Валленштейн і козаки // Український історик. 1978. № 01-03. 57-59 С. 40 – 51.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Baran_Oleksandr/Vallenshtain_i_kozaky.pdf
2. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. К.: Критика, 2004. 462 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Vandych_Potr/Tsina_svobody_Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy_vid_Serednovichchia_do_sohodennia.pdf?
3. Войтович Л. В. Проблеми участі українського козацтва у Тридцятирічній війні // Військово-науковий вісник. 2020. № 34. С. 129 – 148.
<http://vov.asv.gov.ua/article/view/220316/220008>
4. Дворнік Френсіс. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації / Пер. з англ. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 512 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Dvornik_Frensis/Sloviany_v_ievropeiskii_istorii_ta_tsyvilizatsii/
5. Дейвіс Н. Європа. Історія. К., 2001.
https://chtyvo.org.ua/authors/Deivis_Norman/Yevropa_Istoriia/
6. Дзеджора О. Історія Європейської Цивілізації. Частина I. До кінця XVIII століття. Львів: Видавництво ЛБА, 1999. 448 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Dzhedzhora_Olena/Istoriia_Yevropeiskoi_Tsyvilizatsii_Ch_1_Do_kintsia_KhVIII_stolittia.pdf?
7. Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 464 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Zinko_Yurii/Narysy_istorii_Chekhii.pdf?
8. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.) / За ред.. В. І. Ярового. К., 2001. <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002085>
9. Історія Центрально-Східної Європи / За ред. Л.Зашкільняка. Львів, 2001. https://chtyvo.org.ua/authors/Zashkilniak_Leonid/Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy/
10. Коротка історія Чехії і Словаччини / Під ред. П.С. Федорчака. Івано-Франківськ, 1999.

https://chtyvo.org.ua/authors/Fedorchak_Petro/Korotka_istoriia_Chekhii_i_Slovachyny_vyd_1999/

11. Мустафін О. Р. **Справжня історія Раннього Нового часу / Олексій Мустафін.** Харків: **Фоліо,** **2014.** **416** с.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Mustafin_Oleksii/Spravzhnia_istoriia_rannoho_Novo_ho_chasu.pdf?

12. Отрош М. І. Місце і роль Католицької церкви у міжнародному правопорядку. Київ, Одеса: **Фенікс,** **2017.** **596** с.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Otrosh_Mykhailo/Mistse_i_rol_Katolytskoi_tserkvy_u_mizhnarodnomu_pravoporiadku.pdf?

13. Ціватий В. Європейська система міжнародних відносин і дипломатична практика в період Тридцятилітньої війни (1618-1648 рр.): інституціональний та конгруентний дискурси // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки. Том 30. 2020. С. **39** – **49.**

https://shron1.chtyvo.org.ua/Tsivatyi_Viacheslav/Yevropeiska_systema_mizhnarodnykh_vidnosyn_i_dyplomatychna_praktyka_v_period_Trydtsiatylitnoi_viiny.pdf?

14. **Цольнер Еріх.** **Історія Австрії / Пер. з нім. Роман Дубасевич, Христина Назаркевич, Анатолій Онишко, Наталя Іваничук.** Львів: **Літопис,** **2001.** **712** с.

https://chtyvo.org.ua/authors/Tsolner_Erikh/Istoriia_Avstrii/

Методичні рекомендації

У **першому питанні** варто детально проаналізувати вплив військових дій та Вестфальських мирних угод на розвиток чеських земель та становище чехів у 2 половині XVII ст. Важливо розглянути політичні, економічні та соціокультурні зміни, включаючи втрати, зміни в адміністративному устрої, релігійні наслідки та зруйнування, що сформулюють глибше розуміння впливу війни на розвиток чеських земель.

У **другому питанні** потрібно простежити зміни у політико-правовому становищі чеських земель у першій третині XVIII ст. Зростання податків, указ про “Реадмісію Чеської корони”. Прагматична санкція 1713 р. Передумови, причини та особливості соціально-політичної кризи в Чеських землях. Причини війни “за австрійську спадщину” та її наслідки для Чехії.

При розгляді **третього питання** необхідно тлумачити саме поняття “освітчений абсолютизм”, його особливості в Австрійській імперії. У чому проявлялася модернізація управління країною, зміни у правовій системі, освіті, економіці. Право на збір податків на 10 років наперед, скасування права на власну армію, директоріум для внутрішніх справ Чехії, богемський та моравський губерніуми. Податкові реформи 1757 р. Реформи систем мір та ваг. Зміни у сільському господарстві. Диференційована панщина. Шкільний патент 1775 р. Імператорський статут 1776 р. Патент про підданих 1781 р. Патент про віротерпимість 1781 р. Основні директивні правила для лікарень 1781 р.

Відповідаючи на **четверте питання** про чеську культуру XVIII століття, студенти повинні провести глибокий аналіз чеської освіти і науки цього періоду, висвітлити основні літературні та художні твори того часу, особливості музики та театру, архітектури.

Семинарське заняття № 5

Тема: Чеські землі у першій половині XIX ст.

1. Соціально-економічне становище чеських земель. Початки індустріалізації в Чехії.
2. Діяльність чеських „будителів”.
3. Чеський рух під час революції 1848 р.
4. Чеська культура і наука.

Джерела

Хрестоматія з історії західних та південних слов'ян: давня доба, середньовіччя. Навчальний посібник для ВНЗ. К.: Либідь, 2011. 416 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Yarovyi_Valerii/Khrestomatiiia_z_istorii_zakhidnykh_ta_pivdennykh_slovian_Davnia_doba_Serednovichchia/

Література

1. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. К.: Критика, 2004. 462 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Vandych_Potr/Tsina_svobody_Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy_vid_Serednovichchia_do_sohodennia.pdf?
2. Дворнік Френсіс. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації / Пер. з англ. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 512 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Dvornik_Frensis/Sloviany_v_ievropeiskii_istorii_ta_tsyvilizatsii/
3. Дейвіс Н. Європа. Історія. К., 2001.
https://chtyvo.org.ua/authors/Deivis_Norman/Yevropa_Istoriia/
4. Джеджора О. Історія Європейської Цивілізації. Частина I. До кінця XVIII століття. Львів: Видавництво ЛБА, 1999. 448 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Dzhedzhora_Olena/Istoriia_Yevropeiskoi_Tsyvilizatsii_Ch_1_Do_kintsia_KhVIII_stolittia.pdf?
5. Задорожний В. Є. З історії економічних зв'язків західноукраїнських земель з Чехією в першій половині XIX ст. // Проблеми слов'янознавства. Львів, 1980. Вип. 22. С. 131-137. <http://institutes.lnu.edu.ua/slavonic-studies/wp-content/uploads/sites/6/2016/02/ps22.pdf>
6. Задорожний В. С. Торгові відносини західноукраїнських земель з слов'янськими країнами в період кризи феодалізму // Проблеми слов'янознавства. Львів, 1988. Вип. 38. С. 91-96.
<http://institutes.lnu.edu.ua/slavonic-studies/wp-content/uploads/sites/6/2016/02/ps38.pdf>
7. Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 464 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Zinko_Yurii/Narysy_istorii_Cekhii.pdf?
8. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.) / За ред.. В. І. Ярового. К., 2001. <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002085>

9. Історія Центрально-Східної Європи / За ред. Л.Зашкільняка. Львів, 2001. https://chtyvo.org.ua/authors/Zashkilniak_Leonid/Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy/
10. Коротка історія Чехії і Словаччини / Під ред. П.С. Федорчака. Івано-Франківськ, 1999. https://chtyvo.org.ua/authors/Fedorchak_Petro/Korotka_istoriia_Chekhii_i_Slovachyny_vyd_1999/
11. Мустафін О. Р. Справжня історія Раннього Нового часу / Олексій Мустафін. Харків: Фоліо, 2014. 416 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Mustafin_Oleksii/Spravzhnia_istoriia_rannoho_Novo_ho_chasu.pdf?
12. Отрош М. І. Місце і роль Католицької церкви у міжнародному правопорядку. Київ, Одеса: Фенікс, 2017. 596 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Otrosh_Mykhailo/Mistse_i_rol_Katolytskoi_tserkvy_u_mizhnarodnomu_pravoporiadku.pdf?
13. Цольнер Еріх. Історія Австрії / Пер. з нім. Роман Дубасевич, Христина Назаркевич, Анатолій Онишко, Наталя Іваничук. Львів: Літопис, 2001. 712 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Tsolner_Erikh/Istoriia_Avstrii/

Методичні рекомендації

У першому питанні варто звернути увагу “мететерніхівський абсолютизм”. Особливості становища чеських земель у складі Австрійської імперії. Соціально-економічний розвиток чеських земель у першій половині ХІХ ст. Особливості промислової революції в чеських землях. Зміни в легкій промисловості. Перші залізниці. Проплави. Парові двигуни у Чехії. Індустріалізація промисловості. Урбанізація Чехії. Утвердження товарно-грошових відносин у сільському господарстві.

У другому питанні потрібно охарактеризувати наступних діячів: Гелазій Добнер, Франтішек Мартін Пелцл, Йозеф Добровський, М.В. Крамеріус. Й. Юнгман. Початки чеського національного відродження. Патріотичний музей в Празі. Фр. Палацький. Чеська Матіца. Національний рух в 1830-1848 рр. Діяльність К.Гавлічек-Боровського. Формування ідеології австрославізму. Його сутність.

При розгляді третього питання необхідно з'ясувати розстановку політичних сил напередодні революції 1848-1849 рр. Чеська політична програма. Революція 1848-1849 рр. в чеських землях. Петиційний період. Святовацлавські збори. Діяльність Національного комітету. Фр. Палацький. Радикальна течія і її програма. Слов'янський з'їзд. Червневне повстання в Празі. Кромержжжській сейм. Символічна (Березнева) конституція (1849). Значення революції 1848-1849 рр.

У четвертьому питанні варто проаналізувати чеську культуру першої половини ХІХ ст. Розвиток чеської мови. Чеська художня література. Ф.Л. Челаковський. К.Я. Ербен. Журналістика. Розвиток науки. Я.Е. Пуркіне. П.Й. Шафарик. Театр.

Семинарське заняття № 6

Тема: Чехи в національно-визвольній боротьбі в другій половині XIX – на початку XX ст.

1. Політичне становище чеських земель в складі імперії Габсбургів 1849 – 1867 рр.
2. Соціально-економічний розвиток чеських земель.
3. Політична боротьба в чеських землях у 1870 – 1890-х рр.
4. Утворення і діяльність чеських політичних партій наприкінці XIX – на початку XX ст.

Джерела і література:

1. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. К.: Критика, 2004. 462 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Vandych_Potr/Tsina_svobody_Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy_vid_Serednovichchia_do_sohodennia.pdf?
2. Дворнік Френсіс. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації / Пер. з англ. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 512 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Dvornik_Frensis/Sloviany_v_ievropeiskii_istorii_ta_tsyvilizatsii/
3. Дейвіс Н. Європа. Історія. К., 2001.
https://chtyvo.org.ua/authors/Deivis_Norman/Yevropa_Istoriia/
4. Дзеджора О. Історія Європейської Цивілізації. Частина I. До кінця XVIII століття. Львів: Видавництво ЛБА, 1999. 448 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Dzhedzhora_Olena/Istoriia_Yevropeiskoi_Tsyvilizatsii_Ch_1_Do_kintsia_KhVIII_stolittia.pdf?
5. Задорожний В. С. З історії економічних зв'язків західноукраїнських земель з Чехією в першій половині XIX ст. // Проблеми слов'янознавства. Львів, 1980. Вип. 22. С. 131-137. <http://institutes.lnu.edu.ua/slavonic-studies/wp-content/uploads/sites/6/2016/02/ps22.pdf>
6. Задорожний В. С. Торгові відносини західноукраїнських земель з слов'янськими країнами в період кризи феодалізму // Проблеми слов'янознавства. Львів, 1988. Вип. 38. С. 91-96.
<http://institutes.lnu.edu.ua/slavonic-studies/wp-content/uploads/sites/6/2016/02/ps38.pdf>
7. Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 464 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Zinko_Yurii/Narysy_istorii_Cekhii.pdf?
8. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.) / За ред.. В. І. Ярового. К., 2001. <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002085>
9. Історія Центрально-Східної Європи / За ред. Л.Зашкільняка. Львів, 2001. https://chtyvo.org.ua/authors/Zashkilniak_Leonid/Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy/
10. Коротка історія Чехії і Словаччини / Під ред. П.С. Федорчака. Івано-Франківськ, 1999.

https://chtyvo.org.ua/authors/Fedorchak_Petro/Korotka_istoriia_Chekii_i_Slovachyny_vyd_1999/

11. Мустафін О. Р. **Справжня історія Раннього Нового часу / Олексій Мустафін.** Харків: Фоліо, 2014. 416 с.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Mustafin_Oleksii/Spravzhnia_istoriia_rannoho_Novo_ho_chasu.pdf?

12. Отрош М. І. Місце і роль Католицької церкви у міжнародному правопорядку. Київ, Одеса: Фенікс, 2017. 596 с.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Otrosh_Mykhailo/Mistse_i_rol_Katolytskoi_tserkvy_u_mizhnarodnomu_pravoporiadku.pdf?

13. Цольнер Еріх. **Історія Австрії / Пер. з нім. Роман Дубасевич, Христина Назаркевич, Анатолій Онишко, Наталя Іваничук.** Львів: Літопис, 2001. 712 с.

https://chtyvo.org.ua/authors/Tsolner_Erikh/Istoriia_Avstrii/

Методичні рекомендації

У **першому питанні** варто звернути увагу на формування неоабсолютистського режиму в Чехії у 1848 – 1866 рр. Сильвестрівські укази 1851 р. “Засади органічного управління коронними землями Австрійської імперії”. Бахівська реакція. Причини та початки децентралізації імперії. “Жовтневий диплом” 1860 р. “Лютневий патент”. Земські статuti 1861 р. Чеський сейм. Утворення Чеської національної партії. Діяльність Ф. Рігера та Ф. Палацького. Розкол Чеської національної партії 1863 р. Поділ на “старочехів” та “младочехів”. Чеське питання та австро-угорський дуалізм 1866 – 1867 рр. “Чеське державно-історичне право”. Рух таборів (мітингів). Фундаментальні статті 1871 р. Квітнева конституція 1873 р. і Чехія.

До **другого питання** необхідно проаналізувати особливості соціально-економічного розвитку чеських земель в другій половині XIX – початку XX ст. Зокрема варто зосередитися на питаннях індустріалізації Чехії, посилення соціальної диференціації, її вплив на загострення німецько-чеських протиріч. Живностенський банк. Початки чеського кооперативного руху. “Свій до свого по своє”. Зміни у чеському селі. “Сокіл”. Масова міграція чехів до США, Російської імперії.

У **третьому питанні** потрібно вивчити питання становища чеської мови, чеських національних організацій та товариств останньої третини XIX ст. Боротьба чехів за перетворення дуалістичної монархії на триалістичну австро-чесько-угорську. Створення у 1874 р. Чеської національної партії свободи думки (младочехів). Початок боротьби за надання і розширення чеської автономії, охорону національних меншин і загальне рівне виборче право. Виникнення у 1878 р. Чехослов’янської соціал-демократичної робітничої пратії. “Чеський клуб” (старочехи). Поступки уряду Е. Таафе чехам у національних питаннях. Нове виборче право з 1880 р. Діяльність з 1882 р. чеського Празького університету. Боротьба із пангерманізмом. “Чеський шкільний союз”. “Центральна матиця шкільна”. “Пунктуація” 1890 р. і відновлення чесько-німецького протистояння. Поява нових чеських

партій – Незалежна народна партія Моравії (1891 р.), Чесько-моравська економічна партія (1891 р.), Чеська християнсько-соціальна партія (1894 р.). Процес “Омладіна”.

У **четвертому питанні** потрібно проаналізувати причини загострення чесько-німецького протистояння у другій половині 1890-х – 1910-х рр. Т. Масарик і його праця “Чеське питання” (1895 р.). Спроби уряду К. Бадені примиритися з чехами. “Мовне розпорядження” 1897 р. і його скасування. Проект персональної автономії К. Реннера. Чеська національно-соціальна партія (1896 р.). Чеська аграрна партія (1899 р. “Село – одна родина”). Чеська народна партія (1900 р., реалісти, Т. Масарик). Боротьба за виборчі права чехів і чесько-німецьке протистояння. Проект “національно-культурної автономії” О. Бауера. Виборча реформа 1907 р. 2-й Словянський з’їзд у Празі 1908 р. Криза в діяльності Чеського сейму 1908 – 1913 рр. Проект “Слов’янської імперії” К. Крамаржа. Чеські землі напередодні Першої світової війни.

Семинарське заняття № 7

Тема: Чехословацька республіка в період між двома світовими війнами

1. Утворення Чехословацької республіки та її устрій.
2. Політичний розвиток Чехословацької республіки
3. Економіка Чехословацької республіки.
4. Зовнішня політика Чехословаччини в 30-х рр. ХХ ст.

Джерела і література:

1. Бочковський О. Життя і світогляд Т.Г.Масарика. Масарик про Україну. Відень, 1921. 40 с. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/25062/file.pdf>
2. Бочковський О. І. Т. Г. Масарик, національна проблема та українське питання (спроба характеристика та інтерпретації). Подебради, 1930. 244 с. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/11437/file.pdf>
3. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. К.: Критика, 2004. 462 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Vandych_Potr/Tsina_svobody_Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy_vid_Serednovichchia_do_sohodennia.pdf?
4. Дворнік Френсіс. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації / Пер. з англ. К: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 512 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Dvornik_Frensis/Sloviany_v_ievropeiskii_istorii_ta_tsyvilizatsii/
5. Дейвіс Н. Європа. Історія. К., 2001. https://chtyvo.org.ua/authors/Deivis_Norman/Yevropa_Istoriia/
6. Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 464 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Zinko_Yurii/Narysy_istorii_Chekhii.pdf?
7. Історія Центрально-Східної Європи / За ред. Л.Зашкільняка. Львів, 2001. https://chtyvo.org.ua/authors/Zashkilniak_Leonid/Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy/
8. Кооперація в Чехословаччині. Прага, 1923. 29 с. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/11441/file.pdf>
9. Королів-Старий В. Провідник для Українців в Чехословаччині. Прага, 1923. 55 с. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/11489/file.pdf>
10. Королів-Старий В. Чехословаччина (нарис). Прага, 1923. 60 с. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/25684/file.pdf>
11. Коротка історія Чехії і Словаччини / Під ред. П.С. Федорчака. Івано-Франківськ, 1999. https://chtyvo.org.ua/authors/Fedorchak_Petro/Kоротка_istoriia_Chekhii_i_Slovachyny_vyd_1999/
12. Масарик-Гаррік Т. Добірні думки. З нагоди 75 літ життя (1850-1925). Прага, 1925. 470 с. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/11839/file.pdf>

13. Масарик Т. Ідеали гуманності. Вінніпег, 1918. 47 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Masaryk_Tomas/Idealy_humannosty.pdf?
14. Омельченкова М. Т. Г. Масарик. Прага, 1931. 428 с.
<https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/12213/file.pdf>
15. Підлуцький О. 25 портретів на тлі епохи. Харків: Фоліо, 2012. 475 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Pidlutskyi_Oleksa/25_portretiv_na_tli_epokhy.pdf?
16. Підлуцький О. Постаті ХХ сторіччя. К.: Дух і літера, 2007. 268 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Pidlutskyi_Oleksa/Postati_XX_storichchia_vyd_2007.pdf?
17. Підлуцький Олекса. Постаті епохи. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2010. 128 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Pidlutskyi_Oleksa/Postati_epokhy.pdf?
18. Цольнер Еріх. Історія Австрії / Пер. з нім. Роман Дубасевич, Христина Назаркевич, Анатолій Онишко, Наталя Іванічук. Львів: Літопис, 2001. 712 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Tsolner_Erikh/Istoriia_Avstrii/
19. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. ХХ століття: Підруч. для вищих навч. закл. К.: Генеза, 2005. 816 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Yarovy_Valerii/Novitnia_istoriia_Tsentralnoievropeiskykh_ta_Balkanskykh_krain_KhKh_stolittia/
20. Яровий В. Історія західних та південних слов'ян у ХХ ст. К.: Либідь, 1996.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Yarovy_Valerii/Istoria_zakhidnykh_ta_pivdennykh_slovian_u_XX_st.pdf?

Методичні рекомендації

У першому питанні необхідно проаналізувати особливості чеського національно-визвольного руху у роки Першої світової війни. Чеська “Мафія”. Теорія чехословакізму. “Нова Європа” Т. Масарика. Клівлендська угода 1915 р. між Чеським національним об'єднанням і Словацькою лігою. Чеський союз у Відні. “Трикралова декларація”. Чехословацькі легіони в Росії. Чехословацька національна рада. Національний комітет у Празі. Закон “Про тимчасову владу Чеської імперії”. “Проголошення незалежності чехословацької нації тимчасовим чехословацьким урядом” від 18 жовтня 1918 р. Маніфест Карла I “До моїх вірних народів”. Проголошення незалежності Чехословаччини 28 жовтня 1918 р. “Перший закон Чехословацької держави”. Конституція 13 листопада 1918 р. Визнання кордонів Чехословаччини. Соціальне законодавство. Конституція 29 лютого 1920 р.

До другого питання потрібно простежити еволюцію політичних сил Чехословаччини у 1920-х – 1930-х рр. Соціальні та міжнаціональні проблеми молодій державі. Особливості політики урядів В. Тусара, Я. Черни, Е. Бенеша, А. Швєгли, Ф. Урджала, Я. Маліпетра. Група “Град”. Чехословаччина в умовах світової економічної кризи. Посилення ролі чехословацьких комуністів та фашистів. Судето-німецька партія. К. Генлейн. Глінкова словацька народна партія. А. Глінка. Закон “Про захист республіки”

1933 р. Особливості президентства Е. Бенеша. Уряди “широкої коаліції”.

У **третьому питанні** варто зясувати особливості економічного розвитку Чехословаччини. Економічні здобутки. Діяльність концернів “Шкода”, Празького металургійного товариства, концерну Томаша Баті, інших монополій. Сільська кооперація.

У **четвертому питанні** необхідно висвітлити питання співпраці Чехословаччини із Францією, Великобританією та США, як головними союзниками. Зближення Чехословаччини із Югославією та Румунією. “Мала Антанта”. Проблема кордонів із Польщею, Угорщиною та Німеччиною. Співпраця із СРСР. Спроби налагодження співробітництва із Італією Б. Муссоліні. Аншлюс Австрії і погіршення чехословацько-німецьких відносин. Проблема судетських німців. Політика “умиротворення агресора”. Загострення у Судетах в травні 1938 р. Проекти Словацької автономії. План “Грюн”. Загострення у Судетах у вересні 1938 р. Диверсії Судетсько-німецького добровольчого корпусу. “Мюнхенська змова” 30 вересня 1938 р. Друга Чехословацька республіка. Президент Е. Гаха. Розчленування Чехословаччини 14-18 березня 1939 р.

Семинарське заняття № 8

Тема: Чехословачина у 1945 – 1989 рр.

1. Становлення комуністичного режиму у Чехословаччині у 1945 – 1953 рр.
2. Політичний та економічний розвиток Чехословаччини у 1953 – 1968 рр.
3. “Празька весна” 1968 р. та її наслідки.
4. “Нормалізація” 1969 – 1989 рр. Дисидентський рух в Чехословаччині.

Джерела та література

1. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. К.: Критика, 2004. 462 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Vandych_Potr/Tsina_svobody_Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy_vid_Serednovichchia_do_sohodennia.pdf
2. Вовканич І., Свеженцева О. Трансформаційні процеси в Чехословаччині в умовах радянської блокової політики на рубежі 40 – 50-х рр. ХХ ст. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Вип.18: Міжвідомчий збірник наукових праць. К.: Інститут історії України НАН України, 2009. С. 81 – 92.
<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/12978/08-Vovkanich.pdf>
3. Вовканич І. Чехословаччина в 1945–1948 роках. Нарис історії перехідного періоду. Ужгород. Вид-во В. Падяка, 2000. 325 с.
4. Дворнік Френсіс. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації / Пер. з англ. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 512 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Dvornik_Frensis/Sloviany_v_ievropeiskii_istorii_ta_syvilizatsii/
5. Дейвіс Н. Європа. Історія. К., 2001.
https://chtyvo.org.ua/authors/Deivis_Norman/Yevropa_Istoriia/
6. Епплблом Енн. Залізна завеса. Приборкання Східної Європи. 1944-1956 рр. К.: Києво-Могилянська Академія, 2015.
7. Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 464 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Zinko_Yurii/Narysy_istorii_Chekhii.pdf
8. Історія Центрально-Східної Європи / За ред. Л.Зашкільняка. Львів, 2001. https://chtyvo.org.ua/authors/Zashkilniak_Leonid/Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy/
9. Коротка історія Чехії і Словаччини / За ред. проф. П. С. Федорчака. Івано-Франківськ: Плай, 1999.
https://chtyvo.org.ua/authors/Fedorchak_Petro/Korotka_istoriia_Chekhii_i_Slovachchyny_vyd_1999/
10. Мотрук С. Події 1968 та 1989 рр. в Чехословаччині: проблеми інтерпретації // Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. Київ, 2010. Вип. 102. С. 40–45. http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VKNU_Ist_2010_102_14.pdf

11. Підлуцький О. 25 портретів на тлі епохи. Харків: Фоліо, 2012. 475 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Pidlutskyi_Oleksa/25_portretiv_na_tli_epokhy.pdf?
12. Підлуцький О. Постаті ХХ сторіччя. К.: Дух і літера, 2007. 268 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Pidlutskyi_Oleksa/Postati_XX_storichchia_vyd_2007.pdf?
13. Постолювський Р., Слесаренко А. "Працька весна" 1968 року в Чехословаччині в українській історіографії // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2018. Вип. 27. С. 106-119.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Postolovskyi_Ruslan/Prazka_vesna_1968_roku_v_Chekhoslavachchyni_v_ukrainskii_istoriohrafii.pdf?
14. Ротшильд Д., Уїнгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: Політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни. К., 2004.
https://chtyvo.org.ua/authors/Rotshyld_Dzhozef/Povernennia_do_riznomanitnosti_Politychna_istoriia_Skhidno-Tsentralnoi_Yevropy_pislia_Druhoi_svitovo/
15. Рудько С.О. Історія Центрально-Східної Європи (кін.ХVІІІ - поч. ХХІ ст.): Навчально-методичний посібник з курсу. Острог, 2010. 220 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Rudko_Serhii/Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy_kin_XVIII_-_poch_XXI_st.pdf?
16. Федорчак П., Федорчак Т. Працька весна: передумови, міжнародний резонанс та наслідки Вісник Прикарпатського університету. Історія. 2012. Вип. 22 С. 77 – 82.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Fedorchak_Petro/Prazka_vesna_peredumovy_mizhnarodnyi_rezonans_ta_naslidyky.pdf?
17. Філіпчук І. В. Формування ідей "Працької весни" (1956 – 1968 рр.). Рівне, 2015. 232 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Filipchuk_Ihor/Formuvannia_idei_Prazkoi_vesny_1956-1968_rr.pdf?
18. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. ХХ століття: Підруч. для вищих навч. закл. - К.: Генеза, 2005. -816 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Yarovyi_Valerii/Novitnia_istoriia_Tsentralnoievropyskykh_ta_Balkanskykh_krain_KhKh_stolittia/
19. Яровий В. Історія західних та південних слов'ян у ХХ ст. [Електронний ресурс]. К., 1997.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Yarovyi_Valerii/Istoria_zakhidnykh_ta_pivdennykh_slovian_u_XX_st.pdf?

Методичні рекомендації

У першому питанні варто звернути увагу на передумови становлення комуністичного режиму у Чехословаччині. Зближення Е. Бенеша з СРСР та Комуністичною партією Чехословаччини у 1943 – 1945 рр. Проблема Закарпаття. Зїзд народних комітетів Закарпатської України 26 листопада 1944 р. і входження краю до складу УРСР. Переговори у Москві у березні 1945 р. Утворення Національного фронту визволення Чехословаччини. Кошицька програма коаліційного уряду. Працьке повстання в травні 1945 р.

Перший терор у Чехословаччині. Переслідування української та російської еміграції, депортація німецького та угорського населення. Проведення націоналізації промисловості. План Маршала і Чехословаччина. Трагедія Я. Масарика. “Закон про охорону республіки”. “План розвитку осіннього наступу КПЧ”. Переворот 20-25 лютого 1948 р. і встановлення режиму “народної демократії”. Монополія КПЧ на владу. К. Готвальд. Закон про охорону республіки 8 жовтня 1948 р. Закон про табори примусової праці 25 жовтня 1948 р. “Католицька акція” і переслідування церков. Політичні чистки в армії та КПЧ. Відкриті судові процеси над інакодумцями. Антисемітизм у Чехословаччині. Дворічний (1947 – 1948 рр.) та п’ятирічні економічні плани. Рада економічної взаємодопомоги. Закон про єдині сільськогосподарські кооперативи. Повторна індустріалізація Чехословаччини.

У **другому питанні** варто звернути увагу на особливостях моделі колективного керівництва Чехословаччиною після смерті К. Готвальда. Посилення залежності країни від СРСР. Продовження репресій. Вхід Чехословаччини до Організації Варшавського договору. Грошова реформа 1953 р. Утвердження влади А. Новотни в листопаді 1957 р. Програма “всебічного розвитку соціалістичного суспільства”. Конституція 11 липня 1960 р. Чехословацька Соціалістична Республіка (ЧССР). Застій в економіці. Рух за “соціалізм з людським обличчям”. О. Шік і спроби проведення в ЧССР “косигінських реформ”.

У **третьому питанні** потрібно акцентувати увагу на суспільно-політичних процесах у ЧССР у січні-квітні 1968 р. Звільнення 5 січня 1968 р. А. Новотного на Пленумі КПЧ. Діяльність “реформаторів” А. Дубчека, З. Млинаржа, Й. Павела, Ф. Крігеля, О. Шіка, Й. Смерковського. Організація К-231. Квітневий пленум КПЧ і прихід до влади “реформаторів”. Запровадження елементів ринкової економіки, та виборності влади. Демократизація внутрішньопартійного та суспільного життя ЧССР. Чеська національна рада і підготовка надзвичайного з’їзду КПЧ. Федералізація країни. “Дві тисячі слів” Л. Вацуліка. Радянські провокації. Маневри “Шумава”. Операція “Дунай” (20 серпня – 3 вересня 1968 р.). Московський протокол. Наслідки “Празької весни”.

У **четвертому питанні** необхідно висвітлити процес згорання демократичних та ліберальних перетворень у ЧССР у 1969 – 1989 рр. Студентські групи спротиву – Космополітас, Рух революційної молоді, акції самоспалення (Ян Палах, Ян Зайіц). Призначення Г. Гусака на керівні посади у ЧССР. Неосталінізм. Партійні чистки. Режим “нормалізації”. Переслідування дисидентів. Діяльність Хартії-77. В. Гавел. Я. Паточка. Самвидав. Визрівання передумов “Оксамитової революції”. Масова поява громадських організацій у ЧССР в 1986 – 1988 рр.

Семинарське заняття № 9

Тема: Чехія на сучасному етапі

1. “Оксамитова революція” і демократичні перетворення 1989 – 1992 рр.
2. Розпад Чехословаччини і утворення Чеської республіки. Конституція та політичний лад.
3. Зовнішня і внутрішня політика Чехії у 1993 – 2024 рр. Євроінтеграція Чехії.
4. Чесько-українські відносини у 1993 – 2024 рр.
5. Чеська культура у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Джерела та література

1. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. К.: Критика, 2004. 463 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Vandych_Potr/Tsina_svobody_Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy_vid_Serednovichchia_do_sohodennia.pdf?
2. Дворнік Ф. Слов'яни в Європейській історії і цивілізації. К., 2000. 499 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Dvornik_Frensis/Sloviany_v_ievropeiskii_istorii_ta_syvilizatsii/
3. Зарицький О. М. Деякі аспекти зовнішньополітичної діяльності Президента Чеської Республіки Вацлава Гавела // Науковий вісник Дипломатичної академії України. 1999. Вип. 2. С. 151-157. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_1999_2_26
4. Зінко Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 464 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Zinko_Yurii/Narysy_istorii_Chekhi/
5. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За редакцією Леоніда Зашкільняка. - Львів, 2001. - 660 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Zashkilniak_Leonid/Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy/
6. Коротка історія Чехії і Словаччини / За ред. проф. П. С. Федорчака. Івано-Франківськ: Плай, 1999. https://chtyvo.org.ua/authors/Fedorchak_Petro/Korotka_istoriia_Chekhi_i_Slovachyny_vyd_1999/
7. Криль М. М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): Навч. посіб. К. Знання, 2008. 284 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Kril_Mykhailo/Istoriia_krain_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy_kinets_XX_pochatok_XXI_st/
8. Рудько С.О. Історія Центрально-Східної Європи (кін.ХVІІІ – поч. ХХІ ст.): Навчально-методичний посібник з курсу. Острог, 2010. 220 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Rudko_Serhii/Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy_kin_XVIII_-_poch_XXI_st.pdf?
9. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. ХХ століття: Підруч. для вищих навч. закл. К.: Генеза, 2005. 816 с.

https://chtyvo.org.ua/authors/Yarovyi_Valerii/Novitnia_istoriia_Tsentralnoievrope_iskykh_ta_Balkanskykh_krain_KhKh_stolittia/

10. Яровий В. Історія західних та південних слов'ян у ХХ ст. [Електронний ресурс]. К., 1997. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Yarovyi_Valerii/Istoria_zakhidnykh_ta_pivdennykh_slovian_u_XX_st.pdf?

Методичні рекомендації

У **першому питанні** варто звернути увагу на причини консолідації опозиції у Чехословаччині у 1989 р. Хартія-77. Громадянський форум. Звернення “Про становище в країні”. Надзвичайний пленум ЦК КПЧ і переговори між комуністами та опозицією. Зміни у керівництві країни. В. Гавел. Демонтаж “режиму нормалізації”. Відновлення багатопартійності. Утворення демократичної більшості у парламенті. Виведення радянських військ із Чехословаччини. Конституція 20 квітня 1990 р. Чеська і Словацька Федеративна Республіка (ЧСФР). Закон про люстрацію. Перехід до ринкової економіки. Початок реституції. Приватизація. В. Клаус.

У **другому питанні** варто простежити процес загострення чехо-словацьких протиріч. Переговори вересня – жовтня 1992 р. про поділ країни на Чехію та Словаччину. Конституційний Закон про припинення федерації від 25 листопада 1992 р. Договір про добросусідство, дружбу і співробітництво між Чеською та Словацькою республіками. Конституція Чеської Республіки від 16 грудня 1992 р. Створення нових міністерств і відомств. Особливості політичного устрою Чеської республіки. Парламентська республіка із двопалатним парламентом. Президентство В. Гавела. Реформаторський уряд В. Клауса. “Ринок вирішить все!”.

У **третьому питанні** варто зосередитися на участі Чеської Республіки у міжнародних організаціях – ООН, ЄС, Раді Європи, “Вишеградській четвірці”, Організації економічного співробітництва і розвитку. Євроінтеграційних процесах у 1993 – 2024 рр. “Шокова терапія” (“клаусотерапія”). Декларація між Чеською Республікою та Німеччиною про взаємні відносини та їх майбутній розвиток (1997 р.). Проблеми приватизації. Зростання безробіття, інфляції, поява фінансових пірамід, банкрутство банків. Уряд М. Земана. “Партнерство заради миру” і вступ Чехії до Європейського Союзу (13 грудня 1997 р.) та НАТО (12 березня 1999 р.). Уряд Пароубека І. Уряд М. Тополанека. Проблема “повернення” судейських німців. Лісабонський договір та Конституція ЄС. Уряди Я. Фішера та П. Нечаса. Повернення до влади М. Земана. Чехія на сучасному етапі. Основні напрямки політики уряду П. Фіали та президента П. Павела.

У **четвертому питанні** потрібно проаналізувати особливості чесько-українських відносин у 1993 – 2024 рр. Встановлення дипломатичних зв'язків. Міждержавні угоди між Україною і Чеською Республікою. Питання чеської меншини в Україні та української в Чехії. Українські заробітчани. “Народна дипломатія”. Чесько-українські відносини в умовах російсько-української війни.

До п'ятого питання слід проаналізувати особливості розвитку чеської культури в умовах встановлення режиму “народної демократії” та переслідувань “політично шкідливих” творів чеських мислителів. Розвиток освіти, науки. Чехословацька академія наук. Успіхи чеських математиків, хіміків, біологів, філологів. Переслідування чеських істориків, філософів та ін. науковців. Ліквідація наукових видань “Історія та сучасність”, “Історія в школі”. Відновлення освіти і науки у другій половині 1980-х – 2020-х рр. Сучасні наукові здобутки і проблеми.

Нові течії в чеській літературі. Модернізм. Модерністсько-авангардистський дискурс. “Репортаж із зашморгом на шиї” Ю. Фучика. Сюрреалізм З. Калландри, К. Тейге, В. Еффенбергера. Боротьби проти соцреалізму. “Відкритий марксизм”. Б. Грабал. М. Кундера. Чеський самвидав. Постмодернізм Я. Топола, М. Урбана.

Чеський театр і новітні технології. Театр малих форм. П'єси В. Гавела, М. Угде, П. Когоута. Сучасний чеський театр. П. Лебл. Е. Тобіаш. Я. Пітінський.

Становлення і розвиток чеського кіно. Фільми з історії Чехії. Визнання чеського кіно на міжнародних кінофестивалях. “Крамниця на центральній вулиці”, “Потяги особливого призначення”. “Нова хвиля” чеського кіно. “Політ над гніздом зозулі” та “Амадей” М. Формана. Кіно сучасної Чехії. В. Хітілов. Ї. Менцель. Ф. Брабец. З. Свєрак.

Чеська музика другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Фестиваль “Празька весна”. Андеграунд.

Здобутки чеської скульптури.

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Семінарське заняття № 1

Тема: Давньопольська держава.

1. Характеристика джерел та наукової літератури з історії стародавньої Польщі.
2. Найдавніше населення та етногенез польського народу з найдавніших часів до IX ст.
3. Причини, та передумови утворення Давньопольської держави.
4. Державний та суспільний лад Польщі. Прийняття християнства.
5. Зовнішня політика Польщі у IX – XI ст.

Семінарське заняття № 2

Тема: Гуситський рух в Чехії у XIII – середині XV ст.

1. Характеристика джерел та історіографія гуситського руху.
2. Боротьба з гуситським рухом. Ян Гус.
3. Аналіз чотирьох празьких статей. Заснування Табора. Програма таборитів. Вчення про кінець світу.
4. Утворення селянсько-плебейського і рицарсько-бюргерського таборів у гуситському русі. Ян Жижка. Аналіз військового статуту Яна Жижки. Гуситські війни (1419–1437 рр.).

Семінарське заняття № 3

Тема: Чехія на сучасному етапі

1. “Оксамитова революція” і демократичні перетворення 1989 – 1992 рр.
2. Розпад Чехословаччини і утворення Чеської республіки. Конституція та політичний лад.
3. Зовнішня і внутрішня політика Чехії у 1993 – 2024 рр. Євроінтеграція Чехії.
4. Чесько-українські відносини у 1993 – 2024 рр.
5. Чеська культура у другій половині XX – на початку XXI ст.

ПИТАННЯ НА САМОСТІЙНЕ ВИВЧЕННЯ

Найдавніші знахідки предків людини періоду палеоліту, заняття і спосіб життя перших мешканців континенту. Доба родової общини: орін'якська, граветська, мадленська археологічні культури. Населення регіону за доби мезоліту: поява племінної організації. Початки землеробства та скотарства. "Відтворювальне господарство". Культура лінійно-стрічкової кераміки та її поширення. Неоліт та енеоліт на терені Центрально-Східної Європи. Бронзовий вік: переселення племен. Культури кулястих амфор, ямної кераміки, шнурової кераміки або бойових сокир, дзвоноподібних кубків, протобаденська, Чернавода, Баденська. Лужицька культура та її поширення. Катакомбна культурно-історична спільність. Племена зрубної культури. Культура курганних поховань. Спосіб життя, соціальна організація і духовна культура племен бронзового віку. Індоевропейська мовна сім'я. Етногенетичні процеси.

Перші слов'янські ранньодержавні утворення – Держава Само, Велика Моравія.

Виникнення і розвиток середньовічних держав. Чеські землі у XI - XIV ст. Чеське Королівство. Зміна династій. Внутрішня і зовнішня політика Карла IV. Аграрні відносини. Колонізація на німецькому праві. Гуситський рух: ідеологія, політика. Гуситські війни. Передумови Реформації.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Велике розселення слов'ян.
2. Концепції прабатьківщини слов'ян.
3. Язичницькі вірування давніх слов'ян.
4. Діяльність Кирила і Мефодія.
5. Великоморавська держава.
6. Внутрішня колонізація у Чехії у X – XV ст.
7. Зовнішня політика династії Пржемысловичів.
8. Формування станово-представницької монархії у Чехії.
9. Династична боротьба у Чехії у XIII – XIV ст.
10. Ідеологічна боротьба в Чехії у XIV – XV ст.
11. Карлівський університет.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ

1. Предмет, завдання курсу і періодизація курсу “Історія Чехії”.
2. Держава Само.
3. Великоморавська держава.
4. Діяльність Кирила і Мефодія.
5. Формування держави Пржемисловичів.
6. Суспільно-політичний устрій держави Пржемисловичів в XI – XII ст.
7. Соціально-економічний розвиток держави Пржемисловичів в XI – XII ст.
8. Чеське королівство в XIII ст.
9. Політичний розвиток Чехії за правління Карла IV і Вацлава IV.
10. Державний устрій Чехії за правління Карла IV і Вацлава IV.
11. Соціально-економічні відносини в Чехії за правління Карла IV і Вацлава IV.
12. Чеська культура Чехія за правління Карла IV і Вацлава IV.
13. Ідеологія й зародження гуситського руху.
14. Діяльність Яна Гуса.
15. Початки Гуситської революції.
16. Гуситські війни та їх наслідки.
17. Соціально-економічний розвиток Чехії у XV – першій половині XVII ст.
18. Чеські землі під владою Габсбургів у XV – першій половині XVII ст.
19. Тридцяти літня війна та її наслідки для чеських земель.
20. Становище чеських земель у першій половині XVIII ст.
21. Політика «освіченого абсолютизму» в чеських землях Австрійської монархії.
22. Чеська культура у XV – першій половині XVII ст.
23. Чеська культура у другій половині XVII – XVIII ст.
24. Соціально-економічне становище чеських земель у першій половині XIX ст.
25. Початки індустріалізації в Чехії у першій половині XIX ст.
26. Діяльність чеських “будителів” у першій половині XIX ст.
27. Чеський національний рух напередодні революції 1848 р.
28. Чеська культура і наука у першій половині XIX ст.
29. Передумови і завдання революції 1848 р. в чеських землях.
30. Слов'янський з'їзд у Празі 1848 р. та його історичне значення
31. Червневє збройне повстання 1848 р. у Празі.
32. Суспільно-політичні виступи восени 1848 – на початку 1849 рр. в чеських землях.
33. Наслідки революції 1848 – 1849 рр. в чеських землях.
34. Політичне становище чеських земель в складі Австро-Угорщини у 1867 – 1914 рр.
35. Соціально-економічний розвиток чеських земель в складі Австро-Угорщини у 1867 – 1914 рр.
36. Політична боротьба в чеських землях в другій половині XIX ст.

37. Утворення і діяльність чеських політичних партій наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.
38. Чеські національно-політичні сили в Першій світовій війні.
39. Утворення Чехословацької республіки та її устрій.
40. Політичний розвиток Чехословацької республіки у 1920 – 1938 рр.
41. Економіка Чехословацької республіки у міжвоєнний період.
42. Зовнішня політика Чехословаччини в 30-х рр. ХХ ст.
43. Чехословаччина напередодні і період Мюнхенської змови.
44. Чеські землі в Другій світовій війні.
45. Встановлення в Чехії німецького окупаційного режиму. Рух опору. Чехословаччина в 1945 – 1948 рр.
46. Соціалістичне будівництво в чеських землях 1948 – 1968 рр.
47. “Празька весна” 1968 р. і вторгнення радянських військ.
48. Режим нормалізації 1970 – 1980 рр. та його крах.
49. Оксамитова революція 1989 р. в Чехословаччині.
50. Трансформація суспільного ладу і розпад ЧСФР.
51. Чеська республіка у 1993 – 2004 рр.
52. Чехія у 2004 – 2024 рр.
53. Чесько-українські відносини на сучасному етапі.

КВАЛІФІКАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ

Завдання № 1

1. Охарактеризуйте суспільно-політичний устрій держави Пржемисловичів.
2. Проаналізуйте “ідею чехословакізму” та її місце у національній політиці урядів Чехословаччини 1919 – 1938 рр.
3. Дайте характеристику політику: Томаш Масарик.
4. Поясніть значення термінів – “старочехи” і “младочехи”.
5. Вкажіть дату поділу Чехословаччини на Чехію і Словаччину.

Завдання № 2

1. Охарактеризуйте внутрішню політику Карла IV.
2. З’ясуйте особливості зовнішньої політики Чехословаччини у міжвоєнний період.
3. Дайте характеристику політику: Едвард Бенеш.
4. Поясніть значення терміну – “австрофедералізм”.
5. Вкажіть дату утворення Чехословаччини.

Завдання № 3

1. Дайте характеристику причинам та передумовам гуситського руху.
2. Проаналізуйте становище чеських земель у роки Другої світової війни.
3. Дайте характеристику політику: Мілош Земан.
4. Поясніть значення терміну – “чеські будителі”.
5. Вкажіть роки президентства Томаша Масарика.

Завдання № 4

1. Охарактеризуйте становище чеського народу під владою Марії-Терезії та Йосифа II.
2. Опишіть становище Чеської республіки наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.
3. Дайте характеристику політику: Вацлав Гавел.
4. Поясніть значення терміну – “чашники”.
5. Вкажіть дату визволення Чехословаччини від німецьких військ у Другій світовій війні.

Завдання № 5

1. Охарактеризуйте “чеське питання” у роки Першої світової війни.
2. Проаналізуйте перебіг чеського національного відродження у першій половині ХІХ ст.
3. Дайте характеристику політику: Вацлав Клаус.
4. Поясніть значення терміну – “оксамитова революція”.
5. Вкажіть дату битви на Білій горі.

ХРОНОЛОГІЯ

- 2,5 млн. р. до н. е. – 750 т. р. до н. е. – ранній палеоліт, поява першої людини (людина уміла – *Homo habilis*, австралопітек) на території Чехії.
- 750 – 250 тис. р. до н. е. – старий палеоліт, поява на території Чехії людини прямоходячої (архантропи, *Homo erectus*).
- 250 – 40 тис. р. до н. е. – середній палеоліт, поява неандертальців (*Homo neanderthalensis*).
- 40 – 12 тис. р. до н. е. – пізній палеоліт, поява людини сучасного типу – кроманьйонців (*Homo sapiens* – людина розумна), (орінякська культура, гравецька культура, мадленська культура).
- 8 – 6 тис. р. до н. е. – мезоліт, територія Чехії заселена переважно малими групами мисливців і збирачів.
- 6 – 4,5 тис. р. до н. е. – неоліт, на території Чехії поширена культура лінійно-стрічкової кераміки, згодом появляються інші культури – моравська культура мальованої кераміки, поява землеробства і скотарства, ремесла.
- 4400 – 2000 р. до н. е. – енеоліт, винахід колеса, плуга, одомашнення великої рогатої худоби, використання мідних знарядь праці, прикрас (лендельська культура, йордановська культура, михельська культура, культура лійчастого посуду, баденська культура, рживнацька культура, євишовицька культура, хамська культура, бощацька культура, культура кулястих амфор, культура шнурової кераміки, культура дзвоноподібних келихів).
- 2000 – 800 р. до н. е. – бронзова доба, початок широкого використання виробів із металу, поширення на території Чехії низки археологічних культур: унетицька культура, нітранська культура, культура Хлопице-Веселе, ветержовська культура, культура полів поховальних урн, подольська та ін.
- 800 – 450 р. до н. е. – рання залізна доба (гальштатська культура).
- 450 – 50 р. до н. е. – пізня залізна доба (латенська культура), панування кельтських племен на території Чехії (бойї, волки, тектосаги та ін.).
- 50 р. до н. е. – 380 р. – германські та фракійські племена на території Чехії (маркомани та ін.), їхні війни з Римом.
- 370 – 469 рр. – чеські землі входять до складу Гунського каганату.
- 380 – 568 рр. – Велике переселення народів, поява слов'янських племен на території Чехії, їхні війни з гунами, герулами, аварами та лангобардами.
- 445 – 453 рр. – правління вождя гунів Атілли.
- 567 – 623 рр. – чеські землі зазнають постійних нападів аварів, частина території сучасної Чехії входить до складу Аварського каганту.

- 623 р. – повстання слов'янських племен, очолюваних Само проти аварів.
- 623 – 658 рр. – роки існування на території Чехії “держави Само”.
- 830 – 906 рр. – роки існування на території Чехії Великоморавської держави.
- 830 – 846 рр. – правління великоморавського князя Моймира I.
- 863 р. – на запрошення великоморавського князя Ростислава до Великоморавської держави прибули місіонери брати-просвітителі Кирило і Мефодій.
- 870 – 894 рр. – правління в Чехії князя Буривоє (Борживоє) із роду Пржемисловичів.
- 874 р. – прийняття чеським князем Буривоєм (Борживоєм) і його дружиною Людмилою християнства.
- 885 р. – смерть Мефодія і заборона князем Святополком слов'янського богослужіння у Великій Моравії, перехід Чехії під юрисдикцію німецьких архієпископів.
- 894 – 915 рр. – правління в Чехії князя Спитигнева.
- 895 р. – перехід угорських племен через Карпати і початок їхніх війн проти Великої Моравії.
- 905 – 906 рр. – падіння Великоморавської держави, чеські правителі визнали себе васалами Східнофранкської держави (пізніше Священної Римської імперії німецької нації), ця васальна залежність зберігалася аж до входження Чехії до складу імперії Габсбургів.
- 915 – 921 рр. – правління в Чехії князя Вратислава I.
- 921 – 935 рр. – правління в Чехії князя Вацлава I Святого.
- 935 – 967 рр. – правління в Чехії князя Болеслава I Грізного, усунення ним чеських князівських династій – Славників, Вршовців та інших.
- 967 – 999 рр. – правління в Чехії князя Болеслава II Благочестивого.
- 973 р. – заснування празького єпископства.
- 995 р. – Болеслав II Благочестивий захопив столицю Славниковичів місто Лібіце, повністю зруйнував його і знищив рід Славників. Чехія повністю опинилася під владою Пржемисловичів. Завершення об'єднання чеської ранньофеодальної держави Пржемисловичів.
- 999 – 1002, 1003 рр. – правління в Чехії князя Болеслава III Рудого.
- 1002 – 1004 рр. – період внутрішніх міжусобиць в Чехії, на трон запрошено польського короля Болеслава I (в Чехії правив під іменем Болеслав IV Хоробрий).
- 1004 – 1012 рр. – правління в Чехії князя Яромира.
- 1012 – 1034 рр. – правління в Чехії князя Ольдржиха, якому вдалося відвоювати у Польщі Моравію.
- 1035 – 1055 рр. – правління в Чехії князя Брячислава I, завоювання ним на короткий час Польщі.

- 1041 р. – на вимогу німецького імператора Генріха III Брячислав I погодився на входження Чехії до складу Священної Римської імперії німецької нації.
- 1086 р. – чеський князь Вратислав II був коронований як чеський король, але цей титул не був на той час спадковим.
- 1189 р. – видання “Статуту Конрада” (“Право Конрада”), збірника середньовічного права Чехії, одного з найбільш ранніх юридичних кодексів Європи.
- 1198 р. – чеський князь Пржемислав Оттокар I коронувався королівською короною, а Чехія стала королівством.
- Кінець XII – внутрішня колонізація, освоєння раніше необроблюваних земель чеськими та німецькими селянами, поширення початок XIII ст. “німецького права”.
- 1212 р. – чеські королі отримали від німецьких імператорів Золоту сицилійську буллу, яка дозволяла передавати владу у спадок і визнавала суверенність Чеського королівства.
- 1241 р. – чеський король Вацлав I зумів захистити Чехію від нападу монголів. Перемога чехів над монголами на р. Слана (Шайо).
- 1253 – 1278 рр. – правління чеського короля Пржемислава Оттокара II. Період піднесення Чехії. Влада Пржемислава Оттокара II поширювалася окрім Чехії на Сілезію, Австрію, Штірію, Карінтію, Крайну, Фріуль та Істрію. Однак у 1273 р. Священну Римську імперію очолив Рудольф Габсбург, який поступово розпочав наступ на Чехію, а в 1278 р. розгромив військо чеського короля біля Сухих Крут. Сам Пржемислав Оттокар II у цій битві загинув.
- 1278 – 1305 рр. – правління в Чехії короля Вацлава II.
- 1298 р. – у Центральній Богемії (м. Кутна Гора) було знайдено великі поклади срібла. Видобуток срібла був оголошений королівською монополією. Початок чеканки празького гроша.
- 1305 – 1306 рр. – правління в Чехії короля Вацлава III, останнього представника династії Пржемисловичів.
- 1306 р. – припинення династії Пржемисловичів, початок виборності чеських королів сеймом.
- 1310 – 1346 рр. – правління в Чехії короля Яна (Югана) Сліпого Люксембурзького. За час свого правління прожив у Чехії менше року, спустошив її казну, сприяв торгівлі державними посадами.
- 1318 р. – укладення угоди між королем Яном Люксембурзьким і чеськими великими землевласниками в Домаржліце.
- 30 квітня 1344 р. – створення Празького архієпископства і звільнення чеської церкви із підпорядкування архієпископу майнцьському.
- 1351 р. – видання в Чехії кодексу законів “Маєстас Кароліна”.

- 1346 – 1378 рр. – правління в Чехії короля Карла IV (Карла I Люксембурзького), період найбільшого піднесення середньовічної Чехії (“золотий вік”). Карл I побудував у Празі Празький Град, собор святого Віта, Карлів міст через р. Влтаву.
- 1348 р. – Карл I заснував Празький університет.
- 1378 – 1419 рр. – правління в Чехії короля Вацлава IV. Його смерть сприяла входженню Чехії у глибоку політичну кризу.
- 1396 – 1415 рр. – період активної педагогічної та проповідницької діяльності Яна Гуса.
- 1409 р. – підписання королем Вацлавом IV Кутна-горського декрету, за яким Празький університет ставав чеським навчальним закладом.
- 6 липня 1415 р. – спалення Яна Гуса на соборі у м. Констанца.
- 30 липня 1419 р. – початок повстання у Празі послідовників Яна Гуса під проводом проповідника-гусита Яна Желівського проти представників німецького імператора Сигізмунда I, що мав стати чеським королем. Заснування поселення Табор.
- 1420 – 1434 рр. – гуситські війни в Чехії.
- 1420 р. – перший хрестовий похід проти гуситів. Розгром гуситами, очолюваними Яном Жижкою лицарів-хрестоносців на горі Вітков біля Праги.
- Червень 1421 р. – проведення Земського сейму у м. Чаславі. Позбавлення Сигізмунда Люксембурзького чеського трону. Проголошення “Чотирьох празьких статей” земським законом.
- Вересень 1421 р. – другий хрестовий похід проти гуситів.
- 1423 р. – похід таборитів у Моравію й Угорщину.
- 1425 р. – третій хрестовий похід проти гуситів.
- 1427 р. – четвертий хрестовий похід проти гуситів.
- Січень 1428 – походи гуситів у сусідні держави – Угорщину, Польщу та ін.
- травень 1433 р. – п’ятий хрестовий похід проти гуситів. Поразка хрестоносців біля м. Домажліце.
- 30 травня 1434 р. – відбулася битва під Ліпанами, у якій таборити були розгромлені чашниками та католиками. Битва знаменувала завершення гуситських війн.
- 1436 р. – укладення мирного договору (т. зв. “Празьких компактатів”) між чашниками, католиками і королем Сигізмундом Люксембурзьким.
- 1457 р. – створення послідовниками гуситів релігійної “Общини чеських братів”.
- 1458 – 1471 рр. – правління в Чехії короля Іржі з Подебрад. Король Іржі першим в історії запропонував створити загальноєвропейську

- конфедерацію держав – “Християнську лігу”, для мирного вирішення всіх спірних питань і спільного захисту від турків-мусульман.
- 1468 – 1470 рр. – походи угорського короля Матіаша Корвіна проти Чехії.
- 1471 – 1516 рр. – правління в Чехії короля Владислава II Ягеллона.
- 1485 р. – підписання в м. Кутна-Гора угоди між чашниками і католиками. Королівська влада в Чехії стала номінальною. Відбувається посилення сейму.
- 1526 р. – загибель чеського і угорського короля Людовіка II у битві під Мохачем.
- 24 жовтня 1526 р. – обрання Фердинанда Габсбурга королем Чехії. Перехід Чехії під владу династії Габсбургів. Початок обмеження прав чеського сейму і чеських станів.
- Червень 1547 р. – повстання чеських станів проти короля Фердинанда. Жорстоке придушення цього повстання.
- 1556 р. – король Фердинанд запросив до Чехії орден єзуїтів і заснував для них колегіум св. Климента, відновив Празьке архієпископство.
- 1564 – 1576 рр. – правління в Чехії Максиміліана I Габсбурга. Проведення політики віротерпимості.
- 1576 – 1611 рр. – правління в Чехії короля Рудольфа II Габсбурга. Відновлення релігійних переслідувань протестантів.
- 1583 р. – Рудольф II переніс імператорську столицю із Відня до Праги, що посилює наступ католицизму.
- 1592 – 1670 рр. – життя Яна Амоса Коменського, відомого чеського педагога-гуманіста, громадського і релігійного діяча, єпископа “Общини чеських братів”.
- 1602 р. – видання королівського указу проти пікардів (“чеських братчиків”). Заборона діяльності “Общини чеських братів”.
- 25 червня 1609 р. – створення конфедерації чеських та сілезьких станів.
- 9 липня 1609 р. – підписання Рудольфом II складеної чеським сеймом “грамоти величності” (“маєстату Рудольфа”), за якою утраквісти і “чеські брати” урівнювалися у правах із католиками, чеські протестанти отримали право будувати свої храми, учбові заклади, скликати свої синоди, вибирати комітет дефенсорів. Видання цієї грамоти було результатом перемоги антикатолицької опозиції Чехії та Австрії над Рудольфом II.
- 23 травня 1611 р. – коронація Матвія Габсбурга, усунення Рудольфа II, який незабаром помер від затяжної хвороби.
- 23 травня 1618 р. – у відповідь на небажання нового короля Фердинанда II Габсбурга визнавати “грамоту величності” 1609 р. у Празі розпочалося повстання чеських станів, що дало початок Тридцятилітній війні (1618 – 1648 рр.).

- 23 травня 1618 – 24 жовтня 1648 р. – Тридцятилітня війна, яка принесла величезне спустошення Чехії. Лише населення країни зменшилося із 2,5 млн. до 700 тисяч осіб. Було зруйновано чеську економіку, завдано величезних втрат чеській культурі.
- 8 листопада 1620 р. – битва на Білій Горі біля Праги, поразка чеських військ від армії Габсбургів, початок масових репресій проти протестантів, масові конфіскації їхнього майна, земель тощо.
- 1621 – 1637 рр. – правління в Чехії Фердинанда II Габсбурга. Обмеження чеської автономії.
- 1624 р. – усі храми Чехії передавалися католикам, некатолики позбавлялися громадянських прав, не допускалися до заняття ремеслами і промислами, не католиків не вінчали, не дозволяли ховати покійних на кладовищах. Масова втеча протестантів з Чехії.
- Травень 1627 р. – видання Фердинандом II “Оновленого земського статуту” для Чехії, що посилював владу Габсбургів у країні.
- 31 липня 1627 р. – видання королівського указу, за яким католицизм проголошувався єдиною законною релігією, а Празький університет передавався єзуїтам.
- Червень 1628 р. – поширення дії “Оновленого земського статуту” на Моравію.
- 1637 – 1657 рр. – правління в Чехії Фердинанда III Габсбурга.
- 1652 р. – законодавче оформлення чеським та моравським сеймами повторного закріпачення чеських селян.
- Березень – травень 1680 р. – селянське повстання в Чехії.
- 1692 – 1693 рр. – повстання селян-ходів у Південно-Західній Чехії біля м. Домажліце.
- 1703 – 1711 рр. – антигабсбурзький визвольний рух під керівництвом Ференца II Ракоці.
- 1711 р. – підписання Сатмарського мирного договору, що оформив в загальних рисах кордони монархії Габсбургів.
- 19 квітня 1713 р. – прийняття Карлом VI закону про престолонаслідування – “Прагматичної санкції”, за яким гаратувалося нероздільність спадкових земель Габсбургів.
- 1740 – 1780 рр. – правління в Чехії імператриці Марії-Терези.
- 16 грудня 1740 – 18 жовтня 1748 р. – війна за “австрійську спадщину” між Австрією та Прусією, Франкцією, Баварією. Бойові дії велися на території Чехії. У результаті війни Австрія втратила Сілезію, що перейшла до Прусії.
- 1746 – 1751 рр. – діяльність в м. Олмоуці першого в Австрійській імперії “Товариства невідомих літераторів”.
- 1749 р. – за наказом Марії-Терези чеську та австрійську канцелярії об’єднані в єдину державну установу. Чехія перетворилася на

- провінцію (земську губернію), яку очолював цісарсько-королівський намісник. Все управління Чехією передавалося в руки австрійських чиновників.
- 1774 р. – у Празі було створено Чеське товариство наук (з 1784 р. під назвою Королівське чеське товариство наук), яке пізніше відіграло роль національної академії наук.
- 1775 р. – повстання селян у Чехії, Моравії і Сілезії. Видання Марією-Терезією панцизняного патенту, яким заборонялося збільшувати повинності селян-кріпаків.
- 1780 – 1790 рр. – правління в Чехії імператора Йосифа II.
- 13 жовтня 1781 р. – Йосиф II видав патент про віротерпимість, яким суттєво обмежив діяльність католицької церкви, ліквідував лише в Чехії понад 100 монастирів, надав громадянські права православним, протестантам, полегшив становище іудеїв.
- 1 листопада 1781 р. – Йосиф II видав патент про скасування особистої кріпацької залежності селян у Чехії та Моравії, заохочення викупу селянами землі.
- 1783 р. – імператор Йосиф II ліквідував у Чехії старі земські та гродські суди, запровадивши нову систему судочинства.
- 1783 р. – публікація першого національно-просвітницького трактату на чеській мові В. Тама.
- 1784 р. – німецька мова оголошена єдиною мовою викладання у чеських гімназіях та Празькому університеті.
- 1785 р. – публікація першого альманаху чеської поезії В. Тама.
- Травень 1792 р. – створення у Празькому університеті кафедри чеської мови та літератури.
- 1793 р. – подання петиції 33 чеських патріотів із проханням дозволити використання чеської мови під час засідань чеського сейму.
- 1798 – 1876 рр. – роки життя та діяльності відомого чеського історика Францішека Палацького, автора “Історії народу чеського в Чехії і Моравії” у 5 томах.
- 1804 р. – проголошення Австрійської монархії імперією.
- 1814 р. – поява в Чехії (у м. Брно) першої машини з паровим двигуном.
- 1818 р. – засновано Товариство чеського музею.
- 1819 – 1848 рр. – період чеської історії відомий під назвою “меттерніхівський абсолютизм”, за іменем Клеменса фон Меттерніха, відомого австрійського політичного діяча. В цей час встановлено жорстку цензуру, обмежено автономію університетів, велася активна боротьба з лібералізмом та чеським національним відродженням.
- Березень – повстання селян у Моравії.
- травень 1821 р. – відкриття першої в Чехії залізниці Чеські Будейовіце – Лінц.
- 1825 р. – при Чеському національному музеї у Празі створено власне
- 1831 р.

- видавництво “Чеська Матиця”.
- 1833 р. – заснування у Празі Товариства заохочення промисловості в Чехії.
- Червень 1844 р. – повстання празьких ткачів.
- 1844 – 1854 рр. – діяльність в Празі таємного гуртка чеської радикальної інтелігенції “Чеський ріпіл”.
- 1845 р. – початок залізничного сполучення між Прагою та Олмоуцом.
- 1846 р. – створення чеського політичного клубу “Міщанська бесіда” у Празі.
- 11 березня 1848 р. – масовий мітинг у Святовацлавських купальнях у Празі, початок масових заворушень у Чехії, що стали частиною “весни народів”.
- 11 квітня 1848 р. – публікація Ф. Палацьким “Листа у Франкфурт”, у якому було сформульовано програму чеського австролялізму.
- 30 квітня 1848 р. – створення у Празі першої масової чеської політичної організації “Слов’янська липа”.
- 2-12 червня 1848 р. – проведення Слов’янського з’їзду у Празі.
- 12-17 червня 1848 р. – чеське народне повстання у Празі.
- 1848 – 1916 рр. – правління в Чехії імператора Франца Йосифа.
- 7 вересня 1848 р. – скасування в чеських землях панщини та ліквідація кріпосного права.
- 4 березня 1849 р. – розпуск австрійського парламенту і публікація октройованої (дарованої) конституції. Змінено систему управління містами і селами, розширено автономію університетів.
- 1850 – 1937 рр. – роки життя та діяльності відомого чеського громадсько-політичного діяча, історика, першого президента Чехословаччини Томаша Масарика.
- 31 грудня 1851 р. – скасування Францом Йосифом конституції 1849 р., початок загальної реакції в Австрійській імперії, переслідування чеського національного відродження.
- 1860 р. – створено Національну партію (згодом її прихильників називатимуть “старочехами”). Її очолили Францішек Палацький і Францішек Рігер.
- 20 жовтня 1860 р. – видання Францом Йосифом “жовтневого патенту”, яким Австрійська імперія перетворювалася на конституційну монархію, відновлювалася та розширювалася діяльність парламенту у Відні та земських сеймів-ландтагів в регіонах (в т. ч. сейму у Празі).
- 1863 р. – протест чеських депутатів австрійського парламенту (рейхсрату) проти політики Габсбургів і бойкот ними засідань цього представницького органу.
- 18 січня 1866 р. – прийнято закон про обов’язкове викладання в середніх

- навчальних закладах чеської мови на рівні з німецькою.
- 8 лютого 1867 р. – досягнення політичної угоди між правлячими колами Австрії та Угорщини, щодо реформ в імперії.
- 12 червня 1867 р. – ухвалено закон про перетворення Австрійської імперії на Австро-Угорщину. Відбувся поділ держави на дві частини по р. Лейті – Ціслейтанію і Транслейтанію.
- Травень 1868 р. – початок в Чехії масового демократичного руху “таборів”, що тривав до 1871 р.
- 15-17 травня 1868 р. – початок будівництва в Празі Чеського національного театру.
- 1874 р. – відбувся розкол у Національній партії, із неї виділилися “молодочехи”. Вони створили Національну партію свободомислячих. Тривалий час ідеологом партії і її керівником був Карел Крамарж.
- Квітень 1878 р. – відбувся установчий з’їзд Чехослов’янської соціал-демократичної партії. Прийнято політичну програму партії та обрано керівництво.
- 1882 р. – відбувся поділ Празького університету на чеський та німецький, змінився порядок виборів до сейму та торгово-промислових палат, створено земський банк.
- 1883 р. – послі від чеської національності здобули більшість у земському сеймі в Празі. Завдяки цьому розпочалося державне фінансування досліджень з історії Чехії, чеської мови, культури, було побудовано нове приміщення Чеського національного музею.
- 1889 р. – на з’їзді “молодочехів” (Чеської національної партії свободомислячих) на горі Ржип “старочехів” оголосили зрадниками чеського народу.
- Січень 1890 р. – укладення угоди між “старочехами” і керівництвом Ціслейтанії про поділ Чехії на німецькі і чеські округи.
- 26 січня 1907 р. – чеський сейм прийняв закон про загальне виборче право.
- 28 червня 1914 р. Вбивство в Сараєво терористом Гаврилом Принципом австрійського ерцгерцога Франца Фердинанда.
- 28 липня 1914 р. – Перша світова війна.
- 11 листопада 1918 р.
- Вересень 1915 р. – створення в Парижі Чеського закордонного комітету (в травні 1916 р. перейменованій у Чехословацький національний комітет).
- Січень 1918 р. – загальний страйк робітників Австро-Угорщини з вимогою припинення війни.
- 8 січня 1918 р. – опубліковані “14 пунктів Вільсона” про право народів Австро-Угорщини на незалежність.
- 25 березня 1918 – відбулося об’єднання кількох провідних чеських політичних

- р. партій – “молодочехів”, “старочехів”, Чеських конституційних демократів і частини партії Прогресивних демократів в Національно-демократичну партію Чехословаччини.
- Липень 1918 р. – створення чехословацького Національного комітету у Празі.
- 28 жовтня 1918 р. – початок розпаду Австро-Угорщини. Проголошення Національним комітетом незалежності Чехословацької держави.
- 30 жовтня 1918 р. – проголошення Словацькою Народною Радою Мартинівської декларації про входження словаків до спільної з чехами держави – Чехословаччини.
- 4 листопада 1918 р. – перше засідання Національних зборів Чехословаччини. Обрання Томаша Масарика президентом республіки, Карела Крамаржа прем'єр-міністром, а Едуарда Бенеша міністром закордонних справ.
- 11 листопада 1918 р. – підписання представниками Німеччини умов перемир'я з країнами Антанти. Завершення Першої світової війни.
- 18 січня 1919 р. – Паризька мирна конференція, на якій було затверджено кордони Чехословаччини та остаточно оформлено її союз із країнами Антанти – Францією, США та Великобританією.
- 21 січня 1920 р.
- 21 березня 1919 р. – проголошення Угорської радянської республіки, війська якої вторглися на словацькі землі.
- 16 квітня 1919 р. – прийняття закону про аграрну реформу в Чехословаччині.
- 28 червня 1919 р. – підписання Версальського мирного договору між Німеччиною та країнами-переможницями. Встановлення кордону між Німеччиною і Чехословаччиною.
- 10 вересня 1919 р. – підписання Сен-Жерменського мирного договору між державами Антанти та Австрією. Цей договір визначив кордон між Чехословаччиною та Австрією.
- 29 лютого 1920 р. – прийняття конституції Чехословацької республіки.
- 4 червня 1920 р. – підписання Тріанонського мирного договору між державами Антанти та Угорщиною. Цей договір визначив Угорсько-чехословацький кордон.
- Серпень 1920 – червень 1921 р. – створено Малу Антанту у складі Чехословаччини, Румунії та Югославії.
- 5 липня 1935 р. – підписання договору про взаємодопомогу між СРСР та Чехословаччиною.
- 14 грудня 1935 р. – Томаш Масарик подав у відставку, новим президентом Чехословаччини 18 грудня обрано Едуарда Бенеша.
- 11-12 березня 1938 р. – окупація німецькими військами Австрії (аншлюс).
- Квітень 1938 р. – висунення Карлом Генлейном вимоги про надання автономії Судетській області.
- 28-29 вересня – Мюнхенська змова. Підписання у Мюнхені угоди між

- 1938 р. Англією, Францією, Італією та Німеччиною про передачу Судетів від Чехословаччини до Німеччини. Едуард Бенеш незабаром покинув Чехословаччину.
- 6 жовтня 1938 р. – проголошення автономії Словаччини.
- 2 листопада 1938 р. – передача південних районів Словаччини Угорщині, і Цешинської Сілезії Польщі.
- Листопад 1938 р. – обрання президентом Чехословаччини Еміля Гахи.
- 14 березня 1939 р. – проголошення незалежності Першої Словацької республіки.
- 15 березня 1939 р. – захоплення Німеччиною Чехії. Створення в чеських землях “Протекторату Богемія та Моравія”.
- 18 березня 1939 р. – захоплення Угорщиною Карпатської України.
- 1 вересня 1939 р. – напад Німеччини на Польщу. Початок Другої світової війни.
- 1 вересня 1939 р. – Друга світова війна.
- 2 вересня 1945 р.
- 17 листопада 1939 р. – розстріл німецькими окупантами чеських студентів у Празі, закриття чеських вищих навчальних закладів.
- Листопад 1939 р. – створення у Парижі Чехословацького національного комітету.
- Липень 1940 р. – створення в Лондоні тимчасового чехословацького уряду і Державної ради. Едуард Бенеш очолив чехословацький Рух Опору.
- 18 липня 1941 р. – укладення радянсько-чехословацької угоди про спільні дії і взаємодопомогу у війні проти нацистської Німеччини.
- Вересень 1941 р. – запровадження на території Чехії військового стану.
- Січень – лютий 1942 р. – початок формування в СРСР 1-го чехословацького окремого батальйону під командуванням Людвіга Свободи.
- 10 червня 1942 р. – підрозділи дивізії СС “Принц Євген” знищили шахтарське селище Лідіце, стративши всіх його жителів.
- 12 грудня 1943 р. – Едуард Бенеш від імені чехословацького Руху Опору підписав радянсько-чехословацький договір про дружбу, взаємодопомогу і повоєнне співробітництво з Радянським Союзом.
- Квітень 1944 р. – формування в СРСР 1-го чехословацького армійського корпусу.
- 29 серпня – 28 жовтня 1944 р. – антигітлерівське Словацьке національне повстання.
- 5 травня 1945 р. – початок антигітлерівського повстання в Празі.
- 9 травня 1945 р. – остаточне звільнення чеських земель від гітлерівських військ. “Злата Прага”.
- 14 жовтня 1945 р. – відбулися вибори Тимчасових національних зборів

- р. Чехословаччини.
- 24 жовтня 1945 р. – декрети про націоналізацію шахт, окремих промислових підприємств, акціонерних банків, страхових товариств і про профспілки.
- 28 жовтня 1945 р. – тимчасовий парламент Чехословаччини підтвердив президентські повноваження Едуарда Бенеша.
- 5 грудня 1945 р. – ухвалено Кошицьку урядову програму відбудови економіки Чехословаччини.
- 2 липня 1946 р. – формування комуністичного уряду Чехословаччини на чолі з Клементом Готвальдом.
- Червень 1947 р. – аграрна реформа в Чехословаччині.
- Лютий 1948 р. – “Лютнева революція” і прихід до влади у Чехословаччині комуністів. Едуард Бенеш відійшов від управління країною.
- 9 травня 1948 р. – прийнято радянську конституцію Чехословаччини, проголошення встановлення в країні “народної демократії”.
- Січень 1949 р. – створення Ради економічної взаємодопомоги (РЕВ). До неї увійшли Болгарія, Угорщина, Польща, Румунія, Чехословаччина, СРСР.
- 14 травня 1955 р. – створено Організацію Варшавського договору – військово-політичний блок із 9 країн: СРСР, Польщі, НДР, Чехословаччини, Угорщини, Румунії, Болгарії, Албанії та Югославії.
- 3-5 січня 1968 р. – пленум ЦК Комуністичної партії Чехословаччини обрав першим секретарем ЦК КПЧ Олександра Дубчека, що почав проводити демократизацію країни.
- 20-21 серпня 1968 р. – введення в Чехословаччину військ країн-учасниць Варшавського договору (“Празька весна”). Відсторонення Олександра Дубчека і обрання першим секретарем КПЧ Густава Гусака.
- 1 січня 1969 р. – запроваджено федеративний поділ Чехословаччини на Чеську соціалістичну республіку та Словацьку соціалістичну республіку.
- 16 листопада – 29 грудня 1989 р. – “Оксамитова революція” в Чехословаччині.
- 31 грудня 1989 р. – президентом Чехословаччини обрано колишнього дисидента Вацлава Гавела.
- 15 лютого 1991 р. – створено Вишеградську групу. До неї увійшли Чехословаччина, Польща та Угорщина.
- 1 липня 1991 р. – представники СРСР, Болгарії, Польщі, Румунії, Чехословаччини та Угорщини підписали у Празі протокол про припинення дії Варшавського договору.
- 1 січня 1993 р. – розпад Чехословаччини на дві держави Чехію і Словаччину.

- 1995 р. – Чехію, першою з країн колишнього соціалістичного табору прийняли в Організацію з економічного співробітництва та розвитку.
- 12 березня 1999 р. – до складу НАТО включено Польщу, Чехію та Угорщину.
- Січень 2003 р. – президентом Чехії обрано Вацлава Клауса.
- 1 травня 2004 р. – до складу Європейського союзу включено Естонію, Латвію, Литву, Польщу, Словаччину, Словенію, Угорщину, Чехію.
- 26 січня 2013 р. – президентом Чехії обрано Мілоша Земана.
- 9 березня 2023 р. – президентом Чехії обрано Петера Павела.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Cosmas Pragensis. Chronica Bohemorum (Козьма Празький. Хроніка Богемська)
https://web.archive.org/web/20190227182114/https://www.dmgh.de/de/fs1/object/display/bsb00000683_00002.html?sortIndex=010:060:0002:010:00:00
2. Příbika z Radenína řečeného Pulkavy kronika česká; Kronika Vavřince z Březové; Výtah z kroniky Vavřince z Březové; Vavřince z Březové Píseň o vítězství u Domažlic; Tak zvaná kronika University pražské; Kronika Bartoška z Drahonice; Přidavek kroniky Bartoška z Drahonice. Praha: Nadání Františka Palackého, 1893. 692 s. <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:54056c80-8c31-11dc-905d-000d606f5dc6?page=uuid:5ed4e1e0-79da-11e6-bb23-005056827e51>
3. Vavřinec z Březové (Лаврентій із Бржезової). Husitská kronika. Praha, 1979. 429 s. <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v&cat=20&bookid=1214>
4. Абашина Н. С., Козак Д. Н., Синиця Є. В., Терпильовський Р. В. Давні слов'яни. Археологія та історія. К., 2012. 366 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Abashyna_NS/Davni_sloviany_Arkheolohiia_ta_istoriia.pdf?
5. Андрусак Я. Я. Формування станово-представницької монархії у Чеському королівстві за правління династії Ягеллонів (1471 – 1526 рр.). Ужгород, 2016. 270 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Andrusiak_Yaroslav/Formuvannia_stanovo-predstavnytskoi_monarkhii_u_Cheskomu_korolivstvi_za_pravlinnia_dynastii_Yahellon.pdf?
6. Баран В. Д. Давні слов'яни. К., 1998. 336 с. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000273
7. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. К.: Критика, 2004. 462 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Vandyich_Potr/Tsina_svobody_Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy_vid_Serednovichchia_do_sohodennia.pdf?
8. Власто А.П. Запровадження християнства у слов'ян: Вступ до середньовічної історії слов'янства / З англ. пер. Р. Ткачук та Ю. Терех. К.: Юніверс, 2004. 496 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Vlasto_AP/Zaprovadzhenia_khrystyanstva_u_slovian.pdf?
9. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки (1918 – 1945 рр.). К., 2003. https://shron1.chtyvo.org.ua/Hazin_Volodymyr/Novitnia_istoriia_krain_Yevropy_ta_Ameryky_1918-1945_rr.pdf?
10. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки (1945-2002 рр.). К., 2004. <https://studfile.net/preview/17107599/#17107599>
11. Гейштор А. Слов'янська міфологія. К., 2014. 416 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Heishtor_Aleksand/Slovianska_mifolohiia.pdf

12. Дворник Френсіс. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації / Пер. з англ. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 512 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Dvornik_Frensis/Sloviany_v_ievropeiskii_istorii_ta_tsyvilizatsii/
13. Дейвіс Н. Європа. Історія. – К., 2001.
https://chtyvo.org.ua/authors/Deivis_Norman/Yevropa_Istoriia/
14. Еволюція воєнного мистецтва. Ч. 1. К.: Академія СБУ, 2017. 276с. (С. 219 – 220)
https://shron3.chtyvo.org.ua/Viedienieiev_Dmytro/Evoliutsiia_voiennoho_mystetstva_U_2_ch_Ch_1.pdf?
15. Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 464 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Zinko_Yurii/Narysy_istorii_Chekhii.pdf?
16. Ірасек А. Стародавні чеські легенди. К.: Дитвидав, 1958. 242 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Irasek_Alois/Starodavni_cheski_lehendy.pdf?
17. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.) / За ред. В. І. Ярового. К., 2001. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001831
18. Історія Центрально-Східної Європи / За ред. проф. Леоніда Зашкільняка. Львів, 2001. С. 7–23.
https://chtyvo.org.ua/authors/Zashkilniak_Leonid/Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy/
19. Коротка історія Чехії і Словаччини / Під ред. П. С. Федорчака. Івано-Франківськ, 1999.
https://chtyvo.org.ua/authors/Fedorchak_Petro/Korotka_istoriia_Chekhii_i_Slovachchyny_vyd_1999/
20. Лиман С. Історія середньовічної Чехії в працях київських вчених ХІХ – початку ХХ ст. // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології. 2018. Т. 1.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Lyman_Serhii/Istoriia_serednovichnoi_Chekhii_v_pra_tsiakh_kyivskykh_vchenykh_XIX_pochatku_XX_st.pdf?
21. Лукашенко А. Служіння Богу та захист людей від гріха в діяльності Яна Гуса та його послідовників // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Історія. Тернопіль : [ТНПУ], 2016. С. 7–10.
22. Петров В. П. Етногенез слов'ян: джерела, етапи розвитку і проблематики. К.: Наук, думка, 1972. 214 с.
https://shron2.chtyvo.org.ua/Petrov/Etnohenez_slovan_Dzherela_etapy_rozvytku_i_problematyka.pdf?

23. Попович М. Чеське суспільство в умовах розгортання гуситського руху // Історичний часопис з богемістики і словакістики. Вип 8. Ужгород, 2020. С. 51 – 59. <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/61395>
24. Початки Чеського князівства (чеською мовою) <https://malinovysvet.cz/dejiny/premyslovcitest.pdf>
25. Хрестоматія з історії західних та південних слов'ян: давня доба, середньовіччя. Навчальний посібник для ВНЗ. К.: Либідь, 2011. 416 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Yarovyi_Valerii/Khrestomatia_z_istorii_zakhidnykh_ta_pivdennykh_slovian_Davnia_doba_Serednovichchia.pdf
26. Чапка Е. Історія Чеської корони у датах (чеською мовою) https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/482735/mod_resource/content/1/Dejiny%20Zemi%20koruny%20Ceske%20v%20datech.pdf
27. Юра Р. О. 1100 років Великій Моравії // Археологія. 1965. Т. XVIII. С. 216 – 220. https://shron1.chtyvo.org.ua/Yura_Roman/1100_rokiv_Velykoi_Moravii.pdf
28. Яковлів А. Впливи старочеського права на право українське Литовської доби. Прага: Держдрук, 1929. 82 с. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=00004069
29. Яровий В.І. Історія західних і південних слов'ян у XX столітті. Курс лекцій. Київ, 1996. https://shron1.chtyvo.org.ua/Yarovyi_Valerii/Istoria_zakhidnykh_ta_pivdennykh_slovian_u_XX_st.pdf
30. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. XX століття : Підручник для вищих навчальних закладів. К., 2005. https://chtyvo.org.ua/authors/Yarovyi_Valerii/Novitnia_istoriia_Tsentrальноєвропейських_ta_Balkanskykh_krain_KhKh_stolittia/
31. Яровий В.І. Новітня історія країн Східної Європи. 40-90-ті роки XX ст. Київ, 1995. https://shron1.chtyvo.org.ua/Yarovyi_Valerii/Istoriia_novitnoho_chasu_krain_Tsentrальної_ta_Pivdenno-Skhidnoi_Yevropy_1944_1994_rr.pdf